Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

DANSKE MUSEER

NR. 2
APRIL 1995

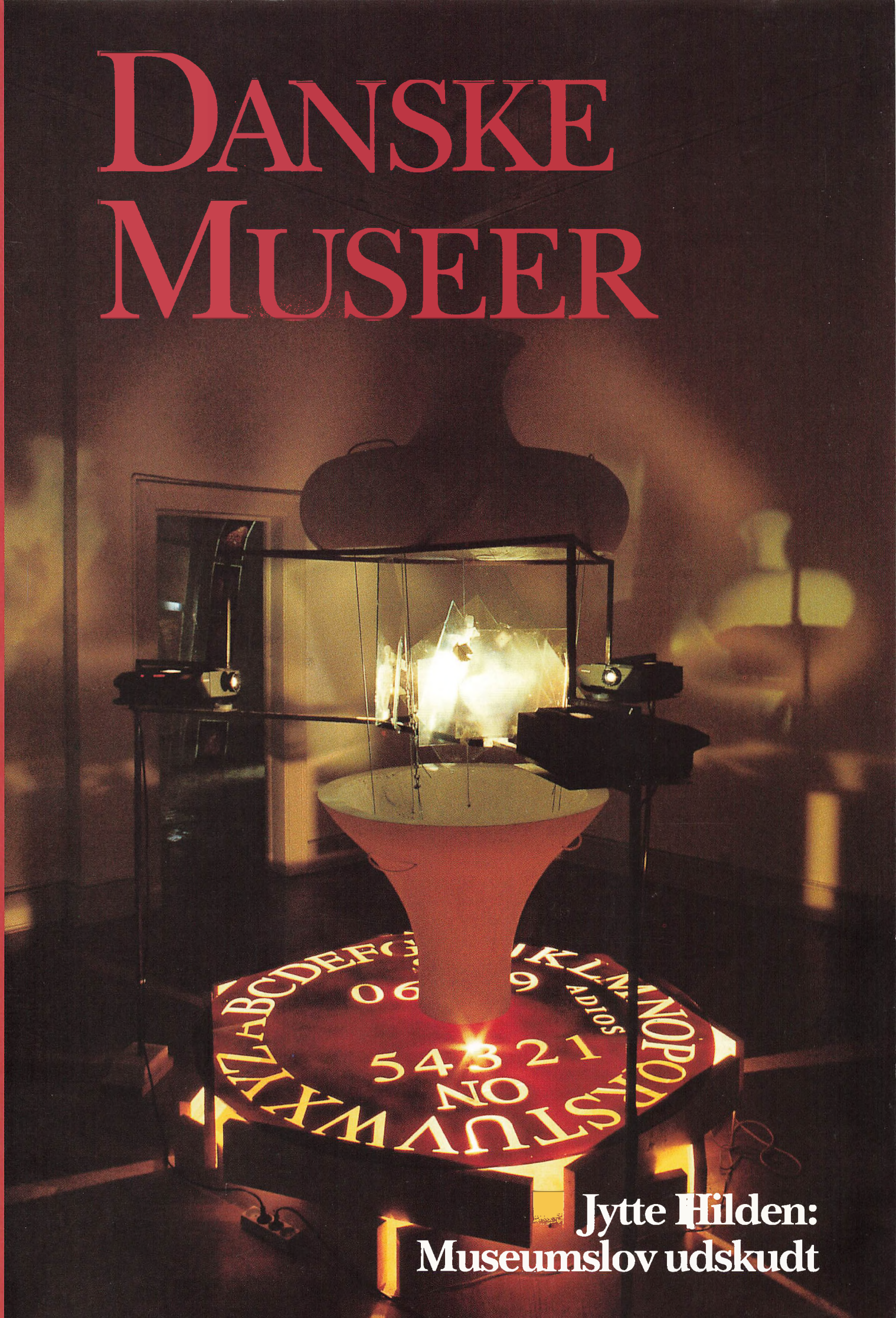

Jytte Hilden: Museumslov udskudt

Redaktion
Frank Birkebæk
Hans Jeppesen
Tove Borre (udstillinger, nye bøger m.m.) og red. sekr.

Lay-out
Else Kierstein

Redaktionens adresse
Tove Borre, Ørslev Kloster
Hejlskovvej, 7840 Højslev
Tlf. 97 53 85 65

Hans Jeppesen
Handels- og Søfartsmuseet
på Kronborg
3000 Helsingør
Tlf. 49 21 06 85

Frank Birkebæk
Roskilde Museum
Sankt Olsgade 17, 4000 Roskilde
Tlf. 42 36 60 44

Redaktionskomité
Torben Skov
Statens Museumsnævn

Mette Skougaard
Dansk Kulturhistorisk Museumsforening

Kay W. Petersen
Foreningen af Danske Naturvidenskabelige Museer

Jesper Knudsen
Foreningen af Danske Kunstmuseer

Ekspedition og annoncer
Museumstjenesten, Sjørupvej 1
Lysgård, 8800 Viborg
Tlf. 86 66 76 66

Abonnementpris
Kr. 150,- årligt

Frist for aflevering af stof til DANSKE MUSEER
4: 19/6,
5: 14/8, 6: 16/10

Sats, repro og tryk
Arnold Thomsen A/S, Esbjerg
ISSN 0904-0579

DANSKE MUSEER udgives af Museumstjenesten og udkommer 6 gange årligt. Formålet med DANSKE MUSEER er at være et debatskabende og orienterende medie der er medvirkende til at udbrede kendskabet til den danske kulturarv, museernes egenart, og arbejdsvilkår. Alle er velkomne til at sende artikler til DANSKE MUSEER. Eftertryk kun tilladt i uddrag og med tydelig kildeangivelse.

DANSKE MUSEER

ÅRGANG 8, NR. 2, APRIL 1995

INDHOLD:

Kulturreform og museumslov ... 3
Frank Birkebæk
Ingen centralisering på museumsområdet ... 4
Jytte Hilden
Enige museumsorganisationer ... 5
En ny museumslov med afsæt i tiden ... 6
Bodil Busk Laursen
Den kulturhistoriske skævvridning ... 7
Anne Kathrine Nielsen
Navigare necesse est ... 8
Morten Hahn-Petersen
T.G.J.-modellen og de små museer ... 12
Inge Bodilsen
1660 ... 14
Tom Christensen
Kollega på afveje ... 16
Per Ole Schovsbo
Det succesfulde museum ... 17
Stig Nimb Pedersen
Projekt Nordliv ... 20
Museumshøjskolen og museernes efteruddannelse ... 21
Ole Strandgaard
Indtryk fra australske museer ... 23
Jette Sandahl
De sidste museidagar?? ... 25
Annesofie Becker
Nordisk kursus i industriminder ... 26
Ole Hyltoft
Nye bøger ... 27
Udstillinger ... 28

Forside:
»Bebudelsen« (detalje) af Rafael Thormo. Museet for Samtidskunst, 1994. Skrøbelighed, trussel og den uvisse fremtid er elementer i »Bebudelsen«. Vi kunne kalde den »museum« i stedet for.

Kulturreform og museumslov

Kulturminister Jytte Hilden meddeler i dette nummer af Danske Museer, at hun *ikke* vil fremsætte forslag til ny museumslov i denne samling. Samtidig understreger ministeren, at det ærgrer hende, at være tillagt de synspunkter, som kommer til udtryk i de debatoplæg, som hun i sin tid gav nogle af vore kolleger frie hænder til at udarbejde.

Det er glædelige meddelelser, som fjerner presset fra museerne og løser op for en konstruktiv debat. Ikke mindst de ca. 90% af lokalmuseerne, som ganske logisk kunne udlæse en trussel mod deres eksistens i Torben Grøngaard Jeppesens fejlagtige analyse og centralistiske model, kan glæde sig over ministerens udspil.

Der er ingen tvivl om, at museerne vil møde ministerens nye åbning af debatten med den samme fordomsfri indstilling, som den er givet.

Museerne har ikke berøringsangst, – men alle værgrer sig naturligt mod livtag – og der er en bred positiv indstilling til nødvendige moderniseringer.

Det er dog værd at bemærke, at scenen i den seneste tid har skiftet udseende, et forhold, som også konkretiseres i Jytte Hildens indlæg. Man kan sige, at museerne ikke mere har deres egen intimscene, men er blevet aktører på den store kulturpolitiske megascene. »Kulturregioner« er blevet et politisk begreb i debatten, hvor regionale »kulturelle kraftcentre« skal medvirke til at nedbryde faggrænser (teater, museer, musik) og være model for et fremtidigt tilskudssystem.

I nær fremtid skal modellen afprøves i en række pilotprojekter, hvis indhold endnu ikke ligger klart. Men på tilskudsområdet vil det indebære, at de traditionelt øremærkede statslige refusioner og tilskud kan bruges frit, blot de bruges til kulturformål.

Det er indlysende, at museerne i høj grad skal være opmærksomme på udviklingen af disse pilotprojekter, og Statens Museumsnævn bør nedsætte en følgegruppe, som indgår i et tæt samarbejde med f.eks. museerne i Vestsjællands amt, som bliver et af pilotprojektområderne. På den måde kan resultaterne hele tiden evalueres og informeres videre. Det er lige så klart, at vores forhold til Kommunernes Landsforening og Amtsrådsforeningen bør være omend endnu tættere i fremtiden, fordi disse to instanser bliver helt centrale i udviklingen af kulturregionstanken. Derfor bør de genindtage deres naturlige pladser i Statens Museumsnævn, så dialogen bliver formaliseret.

Samtidig skal man være opmærksom på ministerens overvejelser om lovrevisionens omfang og tidsplan.

På struktur-, tilskuds- og ansvarsfordelingsområdet vil ændringerne blive afhængige af udfaldet af pilotprojekterne, skriver ministeren. Det betyder, at den grundlæggende revision af museumslovens vel er udskudt på noget nær ubestemt tid. Det giver mulighed for at vurdere indholdet af den kulturreform, som endnu kun er en skitse, og dermed også muligheden for at påvirke den i retninger, der er hensigtsmæssige for løsninger af museernes opgaver. Vi skal tænke i større perspektiver, hæve blikket og få øjenkontakt med andre kulturområder. Det kan blive en frugtbar proces, hvis alle involverede parter kan fastholde accepten af museernes egentlige formål. I den ofte manglende forståelse af forskellen mellem en spektakulær begivenhedskultur på den ene side og en mere usynlig vedvarende forpligtelse til videnindsamling, forskning og dokumentation på den anden side, har museerne en pædagogisk udfordring. Men samtidig beskriver vi et stabilt element i kulturformidlingen, og udgør en organisatorisk basis for dynamiske samarbejdsprocesser. Det må gerne blive synligt i en kommende kulturformidlingsreform og den nye museumslov. Når den engang kommer.

Frank Birkebæk

Ingen centralisering på museumsområdet

Af kulturminister Jytte Hilden

Da jeg indkaldte til museumskonference d. 6 februar 1995 var det mit håb at skabe en livlig debat som optakt til revisionen af museumsloven. Dette må siges at være lykkedes over al forventning.

Det er godt, at debatten nu ruller. Om det så er i form at artikler og kronikker i pressen, indlæg på faglige seminarier, eller de tilkendegivelser med synspunkter, vi løbende modtager i ministeriet.

Jeg har truffet beslutning om ikke at fremsætte noget lovforslag bl.a. for at give debatten mulighed for at fortsætte. Debatten har bl.a. fundet sted på baggrund af de publikationer, som jeg bad nogle uafhængige fagfolk om at udarbejde. Jeg vil gerne understrege, at der netop er tale om debatoplæg. Forfatterne fik helt frie hænder, da de blev bedt om bidrag. Derfor kan det godt ærgre mig, at en del af debatten har været præget af, at man har tillagt mig synspunkter, som kommer til udtryk i disse udgivelser.

Lad det nu være slået fast med syvtommersøm: Oplæggene er ikke centralistiske, de skitserer blot andre måder at organisere tingene på. Der hersker for mig ingen tvivl om den store betydning som lokale initiativer i al deres sprudlende og uforudsigelige mangfoldighed har og har haft for den danske museumsverden. Ingen kvalitet uden pluralitet, og ingen pluralitet uden åbenhed over for nye projekter ikke mindst på lokalt plan.

Noget andet er, at jeg selvfølgelig er tilhænger af, at vi – også mere overordnet – tænker i nye baner. Når hver hytter sit kan det kun føre til ressourcespild. Og det kan heller ikke være opskriften på enhver frugtbar ændring i dette land, at »nå ja, lad os få nogle flere penge«.

Det er en god idé, at vi tænker vores nuværende tilskudssystem nøje igennem, og overvejer, om vi bruger vores ressourcer på den rigtige måde. Vi skal fortsætte debatten og tage stilling til de oplæg, der foreligger. For mig er det vigtigste, at kulturstøtte ikke længere gives pr. automatik. Her skal vi tænke i nye baner. Vi skal sikre at nye initiativer og talenter kan komme til og at der kan tænkes på tværs. Vi skal tænke i helheder, hvad der ikke betyder mere stat og mere system. Bureaukrater og politikere skal ikke blande sig. Mit ønske er at skabe de bedste rammer, der kan give mulighed for nybrud, kvalitet og formidling på tværs af traditioner og etablerede faggrupper.

De forskellige synspunkter, som er kommet frem i debatten vil nu indgå i vores videre arbejde med at forberede en ny museumslov, der så kan fremsættes i næste folketingssamling. Dette videre arbejde vil foregå i kontakt med de berørte kredse, Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen og Statens Museumsnævn.

Jeg har herudover bedt en lille gruppe om at følge arbejdet med at udforme en ny museumslov. Gruppen består af Olaf Olsen, Nationalmuseet, Allis Helleland, Statens Museum for Kunst, Karsten Ohrt, Brandts Klædefabrik, og Torben Grøngaard Jeppesen, Odens Bys Museer.

Det er iøvrigt min opfattelse, at en lovrevision på museumsområdet ikke kan tænkes uafhængig af det øvrige kulturliv. Vi skal gennemføre nogle forsøg på regionalt plan for måske at lægge op til en større reform af det kulturelle tilskudssystem. Museer, teatre og musiksteder skal ikke grave sig ned i hver sin skyttegrav!

Jeg har i den forbindelse peget på Salling-egnen og Vestsjællands Amt som forsøgsområder til et pilotprojekt, som skal bryde med tidligere tiders nichetænkning. Også de store kommuner, København, Århus, Ålborg og Odense – skal indgå i forsøgsordningen.

Den røde tråd for fremtidens tilskud kunne være regionale kulturelle kraftcentre. Museer skal indgå i en større kulturel sammenhæng ude i de enkelte landsdele.

I den sammenhæng må en lovrevison på nuværende tidspunkt have en mere begrænset karakter. Lovændringer som berører strukturen i tilskudssystemet og arbejdsdelingen mellem stat, amt og kommune må afvente udfaldet af det kulturelle pilotforsøg.

Dette er nogle foreløbige overvejelser og initiativer. Men debatten er åben. Lad den ikke køre af sporet af forhastede konklusioner, misforståede panikreaktioner og udlevede vanedannelser!

Den 16. marts 1995 sendte museumsorganisationerne et enslydende brev til ministeren, Folketingets kulturudvalg, Amtsrådsforeningen og Kommunernes Landsforening

Enige museumsorganisationer

I forlængelse af kulturministerens konference på Nationalmuseet den 6. februar har Dansk Kulturhistorisk Museumsforening (DKM) afholdt møde den 14. marts med sine medlemmer og repræsentanter fra Foreningen for naturhistoriske museer (DNM) og Foreningen af danske Kunstmuseer (FDK).
Indledningsvis vil vi udtrykke tilfredshed med ministerens initiativ med en konference om »museernes rolle i lyset af de udfordringer, som fremtidens udvikling vil medføre også på dette område«.
På konferencen den 6. blev der imidlertid såvel fra ministeren, fra Allis Helleland som fra Torben Grøngaard Jeppesens side givet udtryk for ønsker i retning af en stærk centralisering af det danske museumsvæsen, som vi frygter vil få negative konsekvenser for vores velfungerende museer og hermed for varetagelse af landets samlede kulturarv.
DKM skal derfor på baggrund af ministerens møde fremkomme med følgende bemærkninger:
Igennem de seneste årtier har staten i samarbejde med kommuner og amter opbygget den eksisterende decentrale museumsstruktur, således at landet i dag er dækket af et fintmasket net af 150 tæt samarbejdende museer.
Er kulturministerens holdning nu, at dette statsstøttede og velfungerende netværk skal erstattes af få statslige centralmuseer og en halv snes statsstøttede regionsmuseer?
Såfremt dette er tilfældet, er det forsamlingens klare holdning, at staten herved frasiger sig sit ansvar overfor kommunernes mangeårige økonomiske engagement i museernes nuværende vilkår og fremtidige muligheder.
Museerne mener, at et direkte statstilskud er en fortsat grundlæggende nødvendighed. Statsanerkendelsen, og det deraf følgende direkte statstilskud betyder under den nuværende museumslovs garanti for den faglige standard indenfor det enkelte museums arbejdsområder, med en klar forankring i lokalsamfundet og en kvalitetsorienteret service overfor museets brugere.
Nationalmuseet har senest på DKMs møde fremhævet nødvendigheden af den decentrale museumsstruktur som forudsætning for varetagelsen af nuværende og fremtidige opgaver - ikke mindst i forbindelse med det antikvariske arbejde. Dette synspunkt kan mødedeltagerne fuldt tilslutte sig.
Ministeren har tilkendegivet, at der i indeværende folketingssamling vil blive fremsat lovforslag på museumsområdet. Forsamlingen forstår ikke dette hastværk og ønsker tid til en grundig undersøgelse af kvaliteter og mangler i den nugældende lov, før man ændrer den radikalt.
Dette udredningsarbejde og det lovforberedende arbejde vil efter foreningernes mening hensigtsmæssigt kunne finde sted gennem ministerens rådgivende organ Statens Museumsnævn.
Til brug for det foreliggende lovarbejde anbefaler Samrådet af Danske Museumsorganisationer (DKM, DNM og FDK) at følgende punkter tages under overvejelse:

- **At** en ny museumslov fortsat omfatter museerne indenfor områderne natur, kultur og kunst med fælles overordnet mål, hvorunder de forskellige ansvars- og arbejdsområder defineres nærmere.
- **At** det antikvariske arbejde styrkes og indgår som en del af museumsloven.
- **At** den decentrale museumsstruktur opretholdes, således at dynamikken mellem det lokale engagement og statens ansvar bibeholdes.
- **At** Statens Museumsnævn styrkes som det faglige og kollegiale organ, der skal koordinere museernes arbejdsopgaver, bl.a. med relevante fagudvalg.
- **At** vedtægterne sikrer, at de statsstøttede museer på alle niveauer fortsat har de basale museale forpligtelser: indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling.
- **At** museerne indgår i forpligtende samarbejder og forpligtende aftaler i varetagelse af natur- og kulturarven.
- **At** der sker en løbende kvalitetsvurdering af de enkelte museer for at sikre, at de til stadighed lever op til de krav, der er grundlæggende for statsanerkendelsen.
- **At** nyudvikling på museumsområdet styrkes, f.eks. gennem udbygning af Museumshøjskolen.
- **At** forskningen på museumsområdet styrkes.

En ny museumslov med afsæt i tiden

Bodil Busk Laursen, Kunstindustrimuseet

Danmark har en museumslov, som et af de få lande i verden. Den består af mange lag af bestemmelser, hvoraf nogle i deres oprindelse går flere hundrede år tilbage. Loven har givet rummelige rammer for museerne i de seneste årtier og en høj frihedsgrad for det enkelte museum. Der er imidlertid nu god grund til i forbindelse med den bebudede lovrevision at tage loven op som helhed med henblik på at vurdere museernes opgaver og funktioner i lyset af samfundets behov og udfordringerne til kulturpolitikken generelt. Kulturministerens vilje til at udforme en ny museumslov må derfor ses som en kærkommen lejlighed til at ajourføre og nytænke museumsområdets mål og midler. Den af ministeren igangsatte kulturpolitiske udredning er ligeledes et nyttigt initiativ, som vil muliggøre et fælles afsæt for kulturområdet i en samfundsanalyse, som forhåbentlig kan sikre, at kulturpolitikken bedre integreres i landets overordnede samfundsplanlægning.

En ny museumslov skal først og fremmest beskrive museerne som aktivt agerende medspillere i landets kulturpolitik. Udgangspunktet må være begreber som:

kvalitet og mangfoldighed
internationalisering
medbestemmelse
decentral administration.

Grundlaget for museernes virke er samlingerne og tilgængeliggørelsen af dem, så nytteværdien bliver den størst mulige for befolkningen. Samlingernes forskelligartethed er det, der i forrige århundrede medførte opdelingen af museerne i tre hovedkategorier: kunstmuseer, naturhistoriske museer og kulturhistoriske museer. Alle disse kategorier af museer er i dag samlet i den samme museumslov med en fælles overordnet forpligtelse til at indsamle, registrere, udforske, bevare og formidle kulturarven.

Den gældende museumslov lægger især vægt på museernes bevarende funktioner, selvom museerne ene af alle forskningsinstitutioner også pålægges at formidle viden og resultater. Den nye lov skal naturligvis fastholde dette (antikvariske) historiske og bevarende ansvar bl.a. gennem museumsarbejdets metodik, herunder forskningen som det nødvendige grundlag for kvaliteten også i udførelsen af museernes formidlingsopgave, men beskrivelsen af museernes kulturskabende virksomhed skal betones.

Den nye lov bør gælde for alle de nævnte museumskategorier, men loven skal indeholde en beskrivelse af arbejdsgrundlag og opgaver for hver enkelt kategori. Denne tydeliggørelse af funktionerne, de specielle og de generelle, er et væsentligt element i en ny lov.

Foruden den nævnte kategorisering af museer på områderne kunst, natur og kulturhistorie er museerne opdelt i tre niveauer: nationale statslige museer, lokale museer og landsdækkende specialmuseer. Alle disse museer samarbejder i de regionale råd, amtsmuseumsrådene, som er tillagt en vis koordinerende rolle.

Den regionale samarbejdsstruktur har en landsdækkende pendant i Statens Museumsnævn, der varetager en række fælles opgaver for museerne og bistår Kulturministeriet i administrationen af statstilskud og særlige rådighedssummer, som kan søges af museerne til specielle formål.

Denne samarbejdsstruktur på det nationale og regionale plan, som har været praktiseret i de sidste tyve år, vil også i en fremtidig struktur danne et bæredygtigt netværk for museumsarbejdet over hele landet, både det bevarende og kulturskabende. Det er ikke nødvendigt, som foreslået i et af ministeren bestilt »profil« indlæg at skabe en ny centralistisk regionalmuseumsordning. Redskabet for en forstærket regionalisering af museumsvæsenet, som vil være en forudsætning for en eventuel indførelse af en bloktilskudsordning på museumsområdet, findes allerede i de amtslige museumsråd, men der bør ske en fastlæggelse af et forøget ansvar med tilhørende kompetence. Museerne skal i en sådan struktur i højere grad end i dag forpligte sig i de fælles samarbejdsstrukturer.

En øget regional styring af museumsvæsenet forudsætter imidlertid et kvalitetssikrende centralt organ, som på landsplan samler trådene og tilvejebringer overblikket. I dag udføres denne funktion delvis i Statens Museumsnævn, men det bør nok diskuteres, om det skal fortsætte med den nuværende repræsentation. En konsekvens af en klarere opdeling i et nationalt og et regionalt plan kunne følges op af en tilsvarende klarere repræsentation af de tre museumstyper: de nationale statslige, de lokale og de landsdækkende specialmuseer. Et nyt Statens Museumsnævn kunne således bestå af repræsentanter for de tre typer af museer, samt en repræsentation fra det statslige, det amtskommunale og det kommunale plan. Et nærmere tilhørsforhold til Kulturministeriet er et spørgsmål, som også kunne vendes i forbindelse med en revision af Statens Museumsnævns fremtidige rolle.

Ønsker vi at bevare og udbygge grundlaget for et fortsat menneskeværdigt samfund, stilles der store krav til de kommende års kulturpolitiske satsninger. Udfordringerne ligger da i for museerne - som for det øvrige kulturliv - at komme i kontakt med de dele af befolkningen, som ikke via opdragelse, uddannelse eller muligheder er vidende om, at der her er værdifulde erfaringer at hente til forståelse af samfundets og den enkeltes liv og vilkår. Museerne har enestående og derfor forpligtende muligheder for at slå bro mellem fortid, nutid og fremtid, for at uddybe kulturbegrebet og at bidrage til det enkelte menneskes selvforståelse, set i et langt eksistentielt perspektiv. Den nye museumslov skal kræve en kvalitativ samtidsorientering i den bevarende og kulturskabende museumsvirksomhed - og sikre grundlaget for gennemførelsen.

»Den kulturhistoriske skævvridning«

Anne Kathrine Nielsen, Try Museum.

Det er med stor interesse, undertegnede har fulgt debatten om en ny museumslov.
Det fremgår tydeligt, at mangelen på ressourcer til museumsvæsenet motiverer til radikale løsninger som Grøngård Jeppesens og Peter Ludvigsens, hvorved en væsentlig del at det museale arbejde i Danmark nedgøres. Peter Ludvigsen taler ligefrem om »den kulturhistoriske skævvridning«, som skal bestå i, at det er det arkæologiske område og bondekulturen, der bedst er dokumenteret af museerne. Jeg er enig i, at det arkæologiske område nok har fundet sit leje og, at det etnologiske ansvarsområde bør profileres og markeres langt mere end tidligere; men vi er dog godt på vej!
Og med hensyn til, at det er bondekulturen, der er bedst dokumenteret, bevaret og formidlet, er det rigtig nok. Det kan jo ikke undre nogen, da landbruget har været hovederhvervet i Danmark ind til de seneste årtier. Det ville være et alvorligt kritikpunkt mod museerne, hvis det ikke var tilfældet! Men Peter Ludvigsen overser ganske, at der faktisk foregår megen forskning i industrikulturen ved de danske museer, også de små!
Historisk set har vi fungeret som støttepunkter og samarbejdspartnere for Nationalmuseet, da landet var meget mere grovmasket m.h.t. museer. Senere har vi også været samarbejdspartnere for de større museer, og i dag er vi yderligere vendt mod et samarbejde med de andre små museer. Alt i alt en arbejdssituation med megen grøde. På mit eget lille museum har jeg i de snart 16 år, jeg har arbejdet her, prioriteret industrikulturen frem for bondekulturen, idet jeg har arbejdet med lokal industri (jernstøberiet, møbelfabrikker og cementstøberier osv.) og handel. Det var køb af en bevaringsværdig nabogård, der fik mig til at supplere musects samlinger med mere materiale om bondekulturen. Og da opdagede jeg faktisk, at der er væsentlige huller i vor viden om bondehuse i Vendsyssel. Det er tankevækkende, at der ingen huse er at se fra Vendsyssel på Frilandsmusect, kun fra Læsø, der er atypisk. Om vendsysselske landarbejdere er der også ringe materiale. Da jeg i 1971 skrev speciale i landbohistorie fra Vendsyssel, var jeg den første, der gjorde det ved Københavns Universitet. Så den skævvridning, Peter Ludvigsen taler om, er snarere til Østdanmarks fordel. Og byarbejdernes levevilkår er mig bekendt ganske godt dækket ind, også ved ældre materiale!
Peter Ludvigsen leverer selv i sit indlæg hovedargumentet for, at de små museer bør bevares med de nuværende opgaver og med statsstøtte og dermed følgende forskningskrav, idet jeg citerer: »Endelig har museernes rolle gennem de sidste par årtier gjort den driftsmæssige situation vanskelig for specialmuseerne – især for den gruppe, der ikke har lokal forankring«. Netop den lokale forankring er livsvigtig for museumsarbejdet. For museer eksisterer ikke i et tomrum, men kun i og med, at befolkningen er engageret og imødekommende, for det er jo for den og i den, vi forsker! I øvrigt mener jeg, at specialmuseerne har den fordel frem for os andre, at der er interesseorganisationer, de har lettere ved at hente penge ved, end vi har. For vi skal dække alle befolkningsgruppers interesser. Og tilsvarende har specialmuseerne også lettere ved at profilere sig over for befolkningen!
Den eksisterende museumlov og dens forgænger har været med til at sikre, at »de lokale tilskud til museerne er steget mere, end nogen havde forestillet sig« (citat fra Michael Lauenborgs indlæg). Hvordan skal vi sikre de lokale tilskud, hvis de skal sendes over kommunegrænsen, måske over flere kommunegrænser! Jeg tror, at en hel del kommuner kunne finde et godt spareobjekt her, hvis de ikke lokalt får brugt deres museumstilskud.
Den eksisterende museumslov har skabt en god og positiv udvikling i det danske museumsvæsen. Vi må være åbne over for revision og nytænkning, men det er den forkerte retning at gå i, at sønderslå flere årtiers seriøs forskning og tilsvarende seriøs formidling ved lokalmuseene!

Anders Sandvigs Museumsstipend 1995

De Sandvigske Samlinger, Maihaugen, Norge uddeler atter i 1995 et museumsstipendium på 15.000 kr.
I forskrifterne for stipendiet hedder det bl.a.:« Anders Sandvigs museumsstipendium er oprettet for at fremme udvikling og nyskabning indenfor de kulturhistoriske museers arbejdsfelt.« Ansatte ved kulturhistoriske Museer i Norden kan søge stipendiet.
Ansøgning med projektbeskrivelse og budget sendes til:
Styret for De Sandvigske Samlinger, N-2600 Lillehammer, Norge.
Ansøgningsfrist: 1. juni 1995.
Nærmere oplysninger på tlf. 61 28 89 00, museumsdirektør Olav Aaraas.

Navigare necesse est…

Om maritimhistorie, puljesamarbejde og en ny museumslov

Morten Hahn-Petersen,
Fiskeri- og Søfartsmuseet,
sekretær for De danske
museers søfartspulje

En ny museumslov er i øjeblikket undervejs. På baggrund af et eksempel fra det virkelige liv rejses i nedenstående artikel spørgsmål om, hvordan specialfelter og samarbejdsnetværk passer ind i de stærkt centralistiske tanker, som bl.a. Torben Grøngaard Jeppesen har fremsat i sit oplæg til den ny museumslov.

Søfartspuljens møder afholdes på skift hos de deltagende museer. Et af møderne i 1994 var naturligvis henlagt til Fregatten Jylland, som åbnede i foråret 1994.

Danmark er et ørige. Siden den første dansker flød afsted på en træstamme, har det maritime liv været et væsentligt islæt i danskens dagligdag. Med en stadig mere sofistikeret teknologi har dansken gennem tiden udnyttet havet som ressource og transportvej. Fra Kongens Køben*havn* over Det sydfynske øhavs skipperflækker til Vestkystens kystfiskerlejer har da maritime erhverv gennem generationer både givet befolkningen et udkomme og sat sig såvel materielle som immaterielle spor i landets kultur. Den maritime historie er en ligeværdig del af vor kulturarv - fuldt på højde med landbrug, industri, arkitektur, kunst og hvad man ellers kunne nævne.

Danmarks maritime kulturarv varetages i dag af specialmuseer som f.eks. Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg, Orlogsmuseet i København og Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg samt en række lokalmuseer forankret i samfund, hvor de maritime erhverv har haft særlig styrke. Siden 1984 har to såkaldte puljer - fiskeripuljen og søfartspuljen - været fora for et tæt samarbejde mellem de maritimt arbejdende museer. Lad os i det følgende se lidt nærmere på den ene af disse puljer, nemlig søfartspuljen.

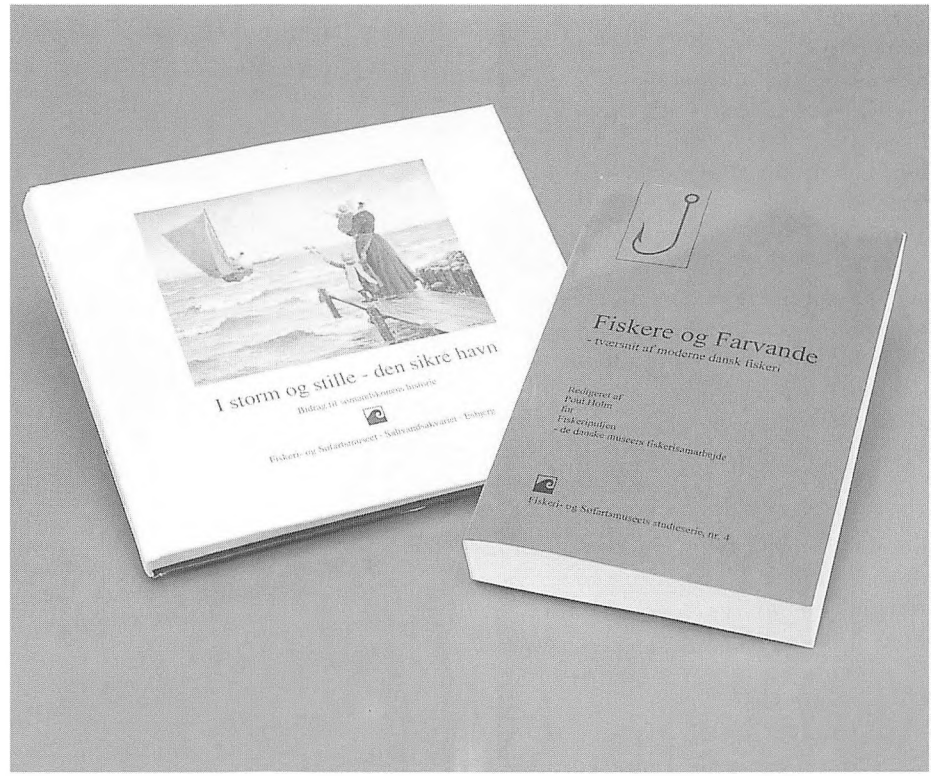

De viste publikationer »I storm og stille« og »Fiskeri og farvande« er blandt resultaterne af de maritime puljers dokumentations- og forskningsresultater. Foto: Torben Meyer.

Søfartspuljen - De danske museers søfartssamarbejde

Oprettelsen af søfartspuljen i 1984 beroede på et ønske fra en række museer med maritime specialsamlinger om koordinering og diskussion af bl.a. indsamlings- og registreringspolitik og -systematik, udveksling af særudstillinger og bedre information om forsknings- og formidlingstiltag på tilsvarende institutioner.

Deltagelse i samarbejdet var - og er fortsat - baseret på frivillighedens basis. Det er værd at bemærke, at samarbejdet siden starten har fungeret uden økonomiske tilskud til f.eks. sekretariat, mødevirksomhed eller lignende koordinerende arbejde. Hermed forbundne omkostninger (som iøvrigt er yderst beskedne) beror alene på de deltagende museer, mens der dog via Statens Museumsnævns Rådighedssum, fonds og private sponsorer søges ekstern støtte til gennemførelse af puljens fælles dokumentationsprojekter og udgivelse af heraf fremkomne forskningsresultater.

Set fra såvel specialmuseernes som lokalmuseernes side er fordelene ved samarbejdet imidlertid indlysende. Gennem puljerne har specialmuseerne fået etableret et vigtigt netværk, mens lokalmuseerne omvendt har fået adgang til såvel specialviden som publikationsmuligheder, idet flere af specialmuseerne foruden høj faglig ekspertise også har egen forlagsvirksomhed. Herudover har puljerne altid rummet mulighed for at hente medlemmer udenfor museumskredse - og de giver i et videre perspektiv masser af mulighed for at løse forskningsopgaver af såvel lokal som regional, national og endog international karakter (på sidstnævnte felt er jo f.eks. flere af specialmuseerne virksomme og **har** allerede veletablerede internationale netværk). Efterhånden deltager ikke mindre end 19 museer spredt ud over hele landet i søfartspuljens arbejde. 11 museer - heriblandt alle specialmuseerne - er faste deltagere i puljearbejdet, mens 8 museer indgår i samarbejdet på løsere basis via informationsudveksling eller deltagelse i konkrete projekter.

Puljens praktiske arbejde koordineres via et puljesekretariat og organiseres gennem 1 à 2 årlige møder, hvor man foruden en indledende orientering om aktuelle tiltag på enkeltmuseerne diskuterer såvel generelle som specifikke faglige spørgsmål. De faglige diskussioner relaterer sig til igangværende eller muligt kommende indsamlings-, registrerings-, undersøgelses-, forsknings- eller formidlingsprojekter, som involverer ét eller flere af de deltagende museer.

Puljens møder afholdes på skift hos de deltagende museer. Ved hvert møde er der af hensyn til puljedeltagernes gensidige informationsniveau arrangeret besigtigelse af eventuelle nytiltag hos værtsmuseet og/eller ekskursion i dettes arbejdsmark. Formålet med sidstnævnte aktivitet er at bibringe puljens medlemmer et bredt og aktuelt input om søfartens udvikling og vilkår i landets forskellige regioner.

Forskning og formidling

Erkendelsen af vigtigheden af at have fingeren på tidens puls løber som en rød tråd gennem ikke blot søfartspuljens, men også fiskeripuljens arbejde. Et eksempel herpå er i sidstnævnte sammenhæng det mere end 500 sider store værk. Fiskere og farvande - tværsnit af moderne dansk fiskeri, som fiskeripuljen i 1994 udgav på Fiskeri- og Søfartsmuseets forlag. Bogen er baseret på et flerårigt, særdeles omfattende indsamlingsarbejde foretaget af fiskeripuljens medlemmer og er i sin inderste kerne en samtidsdokumentation af fiskerbefolkningens oplevelse af de store omskiftelser, som fiskerierhvervet gennemløber i disse år. Aktuel indsamling, dokumentation, forskning og formidling, mens processen endnu er i gang - en indsats, som kun kan gennemføres af folk, som er tæt på tingene og ikke placeret på et fjernt centralt museum uden et nødvendigt fagkendskab og lokalt netværk.

Men også søfartspuljen har gennem de senere år brudt nye veje i den maritime

forskning - f.eks. gennem det såkaldte **Sømandskoneprojekt,** der gennem et par massive indsamlingskampagner satte fokus på den maritime verdens kvindeliv. Projektet, som bl.a. omfattede interviews med et halvt hundrede sømandskoner, hvoraf den ældste var født i 1892, blev afsluttet i 1992. Synlige resultater af dette projekt er bogen **I storm og stille - den sikre havn. Bidrag til sømandskonens historie** (Fiskeri- og Søfartsmuseets Forlag 1992) samt en vandreudstilling, der siden er blevet vist på Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg, Dragør Museum, Svendborg & Omegns Museum, Aabenraa Museum, Bangsbo Museet i Frederikshavn og Limfjordsmuseet i Løgstør. Igen et eksempel på indsamling, dokumentation, forskning og formidling i én glidende proces.

Aktuelt kører i søfartspuljens regi endnu et par samarbejdsprojekter af den ovennævnte karakter:

Undersøgelses- og dokumentationsprojektet »**Caroline« og de andre. Fornyelsen i den danske småskibsflåde 1950-60** er netop færdiggjort. Manuskriptarbejdet er overstået, billedredaktionen synger på sidste vers, og det forventes, at arbejdsresultatet vil blive publiceret i bogform af Handels- og Søfartsmuseet inden udgangen af 1995.

Også projektet om dokumentation af sydfynske småfartøjer i perioden ca. 1920-1960 forventes at resultere i en bog. De sidste opmålingstegninger er blevet afleveret, og de sydfynske puljedeltagere er nu i gang med at udarbejde et manuskript med arbejdstitlen **Fartøjer og folk i Det sydfynske øhav** om de dokumenterede både og deres brug.

Fælles for alle projekterne er, at de undervejs dels har været grundigt diskuteret i puljesammenhæng, dels har været tilgængelige for andre via publicering af småartikler. Endvidere har delresultater fra enkelte projekter tillige været præsenteret i internationale sammenhænge, hvor projekternes ankermænd har haft lejlighed til at diskutere med udenlandske kolleger og eksperter på feltet. Alt har givet en nyttig respons, som har haft betydning for det færdige resultat.

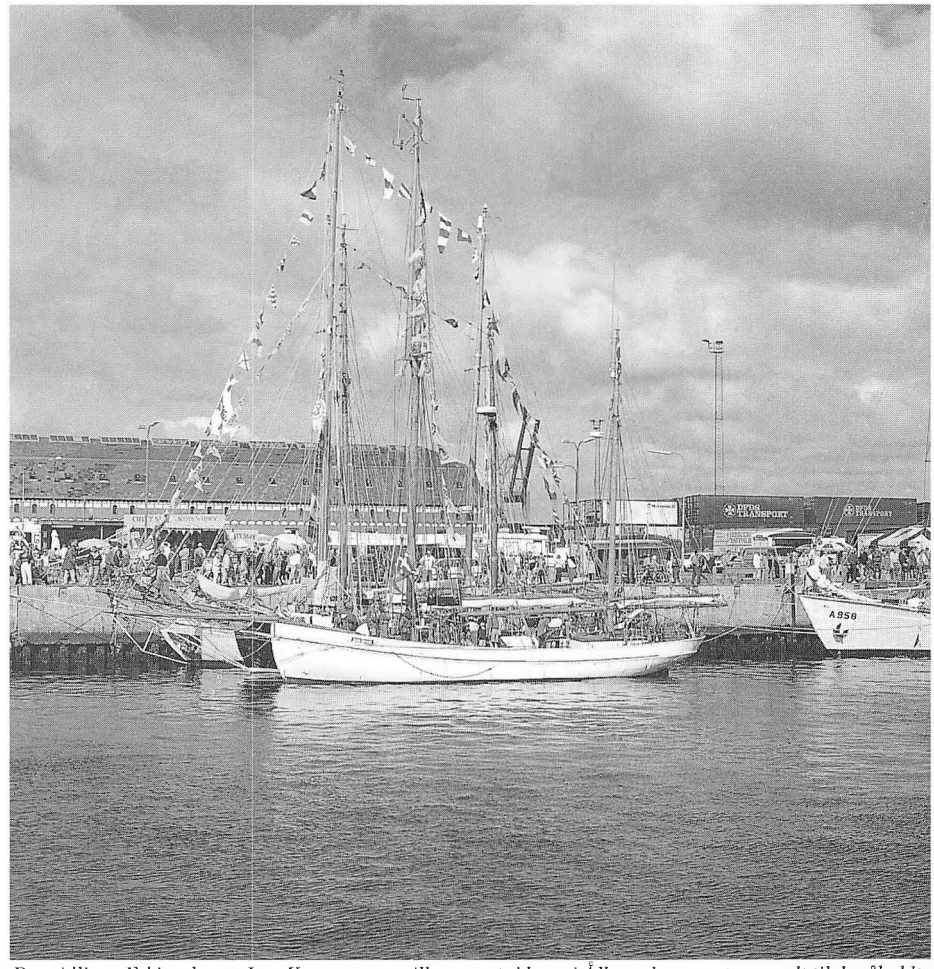

Den tidligere Esbjerg-kutter Jens Krog, som nu tilhører søspejderne i Ålborg, har været anvendt til de såkaldte historiske krydstogter, som arrangeres i samarbejde mellem Folkeuniversitetet og enkelte maritime museer. Foto: Torben Meyer.

Øvrige aktiviteter

Udover projekter af ovennævnte karakter - hvoraf iøvrigt nye er på vej - samarbejder puljens deltagere også på andre felter.

Således vælger såvel søfarts- som fiskeripuljen hver en repræsentant til bestyrelsen for Skibsbevaringsfonden, hvis formål er at sikre Danmarks sejlende kulturarv. På puljemøderne diskuteres derfor også retningslinjer for Skibsbevaringsfondens bevarende arbejde, der er et værdifuldt supplement til de maritime museers bevarende og dokumenterende indsats.

Endvidere deltog flere af puljens medlemmer i november 1994 i den store bogmesse i Københavns Forum med en fællesstand for på denne vis at få præsenteret den efterhånden ganske betydelige boglige formidling, som de maritime museers forskning enkeltvis eller via samarbejdsprojekter gennem de senere år har resulteret i. Deltagelsen på bogmessen gav - foruden gode kontakter - så mange andre positive resultater, at man allerede nu har tilmeldt en fællesstand til næste bogmesse.

Søfartspuljen arbejder også internationalt

Flere af de deltagende museer har f.eks. samarbejdet om realiseringen af udstillinger i udlandet. Således har bl.a. de sydfynske museer i fællesskab stået for maritime udstillinger, som er blevet vist i Tyskland, Finland og Rusland.

Herudover har man gennem flere år via puljesekretariatet udgivet et årligt nyhedsbrev om de igangværende og planlagte aktiviteter på de maritimt arbejdende museer i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Via nyhedsbrevet har museerne mulighed for at danne sig et overblik over aktuelle aktiviteter og på denne baggrund eventuelt indgå i et internordisk samarbejde om f.eks. udveksling af udstillinger, fælles forskningsprojekter, konferencer eller lignende. Til nyhedsbrevet for 1995 har ikke mindre end 40 museer fra de nævnte lande bidraget med informationer.

Puljens internationale samarbejde vil fra 1995 endvidere rette sig mod syd, idet der i dagene 26-28. oktober er aftalt et fællesmøde mellem de danske og de nordtyske søfartsmuseer på Deutsches Schiffahrtsmuseum i Bremerhaven. Mødet koordineres af sidstnævnte museum i samarbejde med Schiffahrtsmuseum Flensburg og Aabenraa Museum.

Såvidt søfartspuljen og dens arbejde. For en ordens skyld skal dog afslutningsvis tilføjes, at beskrivelsen **alene** omhandler puljens arbejde eller samarbejdsprojekter mellem søfartspuljens medlemmer.

Derimod er aktiviteter på enkeltmuseer eller mellem disse og deres internationale samarbejdspartnere **ikke** omtalt, idet blot et forsøg herpå ville sprænge alle rammer for længden af en artikel i dette tidsskrift. Alligevel turde det være klart, at der er grøde i luften, at der **sker** noget på de maritime museer - og at man via puljesamarbejdet og det heri indbyggede netværk for små midler kan skabe fornuftige resultater.

En ny museumslov

Inter er dog så godt, at det ikke kan gøres bedre. Denne viden har vi alle - det er sporen i vort daglige arbejde. Men spørgsmålet er, hvorvidt Torben Grøngaard Jeppesens tanker om centralisering og regionalisering i større, bredtfavnende enheder på bekostning af små eller specialiserede museer, er vejen frem?
Tanken om at poste hele det statslige tilskud til Danmarks museumsvæsen i nogle ganske få museer og overlade resten til lokal velvilje forekommer i bedste fald ikke helt gennemtænkt. Det samme må siges om forestillingen om, at nogle få udvalgte museer skulle være i stand til at centraldirigere hele dansk museumsverden til at yde, producere og deltage på det nuværende niveau, når størsteparten af museerne ikke længere vil være forpligtet via statstilskud. Helt galt bliver det, når man tilsyneladende også forventer, at man på nogle få udvalgte museer skulle kunne råde over en forskningsmæssig ekspertise dækkende hele det brede spekter, der i dag omfattes af dansk museumsvæsen!
I mange andre områder af det moderne samfund har man forlængst indset, at pyramiderne **er** væltet, at fremtidens organisationsform består i mindre, fleksible størrelser, som samarbejder i netværk. Tanken om at vende tilbage til en enevældeagtig stærkt centraliseret og yderst hierarkisk opbygget struktur giver derfor anledning til såvel bekymring som forundring.
Bekymring, fordi der i sådanne tanker tilsyneladende ikke er forståelse for vigtigheden af et vidt forgrenet, lokalt forankret museumsnetværks betydning for det velfungerende informations- og indsamlings **flow,** som gennem de senere år via bl.a. puljesamarbejderne i høj grad har styrket såvel museernes forskning som den heraf afledte formidling - til glæde for museumsbrugere i såvel hovedstaden som den yderste vestjyske klitrække.
Bekymring, fordi der tilsyneladende ikke er forståelse for den unikke sammenhæng mellem forskning og formidling, som er kendetegnende for alt museumsarbejde, hvad enten det foregår i København eller Løgstør - og som sammen med den ægte vare, genstandene, giver museumsformidlingen den særlige autensitet og kvalitet, der adskiller den fra formidlingen i centre og kunsthaller.
Bekymring, fordi man tilsyneladende heller ikke har indset, at det statslige tilskud er lige præcis **det** blå stempel, der på hovedparten af landets museer virker som økonomisk løftestang for det lokale engagement, hvadenten det kommer fra kommune, amt eller det private erhvervsliv - og som en art autorisation samtidig er af stor betydning for lokalmuseets faglige gennemslagskraft i forhold til lokale beslutningstagere.
Forundring over, at man tilsyneladende ikke er klar over, hvilken konsekvens fjernelse af det statslige tilskud til hovedparten af museerne derfor på sigt vil få for økonomien i den samlede museumsverden, hvor lokale midler i dag udgør omkring 4/5 af den samlede omsætning. Det store centralmuseum i København eller Aarhus får ikke mange midler fra det vestjyske erhvervsliv. Det gør det mindre museum i Vestjylland - så længe det har det blå stempel. Fjernes det blå stempel, risikerer man således samtidig at bortskære de rødder, der i dag skaffer en ganske betydelig del af dansk museumsverdens økonomiske næring.
Forundring over, hvad man dog skal med en række regionale nationalmuseer, som ikke vil magte det specielle og egnsspecifikke, fordi mangelen på det nuværende netværk uundgåeligt vil få konsekvenser for sådanne museers berøringsflade og mulighed for at indhente såvel informationer som genstande. Hvis en marstaller afleverer et skibsportræt af oldefars skonnert til et museum, er det til det lokale i Marstal - ikke museet i Ærøskøbing - og slet ikke det i Odense.
Og endelig forundring over, at man tilsyneladende fuldstændig har overset, at en række vigtige arbejdsfelter som f.eks. vor maritime historie ikke er omfattet af arbejdsprogrammerne på de få store og bredt favnende kulturhistoriske museer, som kan gøre sig håb om måske at slippe gennem nåleøjet, men alene varetages af puljer og specialmuseer, som i en ny museumsstruktur åbenbart ikke skal levnes plads i den statslige varme.
Forandring fryder, men man skal i iveren efter forandring være varsom med ikke at kaste et iøvrigt velfungerende »museumsbarn« ud med badevandet.
At bevillingerne flyttes, behøver ikke nødvendigvis at medføre, at den faglige styrke følger med. Fremfor at haste en ny lov igennem, var det måske klogt at starte med en gennemgribende udredning af dansk museumsverdens tyngdepunkter og styrkefelter i relation til alt fra forskning til formidling. At give sig tid til at udlede de gode sider, som faktisk findes i den nuværende lov - og dyrke dem for at styrke dem i en ny lov. En ny lov, som gerne må stille større krav til de museer, der skal have del i statstilskuddene. En ny lov, som også gerne må indeholde sanktionsmuligheder overfor de museer, der ved periodiske evalueringer ikke lever op til lovens krav. En lov, som satser på faglighed, kvalitet, samarbejde og sammenhæng. Men også en lov, som ikke på forhånd udelukker en række museer fra det gode selskab, før man har sikret rimelig dækning af **alle** relevante aspekter af Danmarks kulturarv i **alle** egne af landet.
Navigare necesse est - men man skulle nødig forlise.

EFTERLYSNING

Eureka! The Museum for Children

Eureka! Englands første børnemuseum, som specielt henvender sig til børn i alderen 6 til 12 år efterlyser udstillinger fra Danmark.
En evt. vandreudstilling vil skulle stilles til disposition for en periode på fra 3 måneder til et halvt år og vil evt. kunne fortsætte i andre museer i England.
Eureka! åbnede i 1992 og har i den periode haft 3 store udstillinger: »Me and My Body«, »Living and Working together« og »Invent, Create,Communicate«. Udstillingerne har været besøgt af over 1 mio. gæster.
Interesserede kan henvende sig til museets leder: **Alan Bates.**
Adresse:
Eureka! The Museum for Children, Discovery Road, Halifax HX1 2NE, England.
Tlf. 01422 330069. Fax. 01422 330275

T.G.J.-modellen og de små museer

Inge Bodilsen, Frederiksværkegnens Museum

Loven om den danske kulturarv skal revideres, dvs. der skal lægges retningslinier for hvilke billeder af for- og nutid, der skal gives videre til fremtiden. På kulturministerens opfordring har Torben Grøngaard Jeppesen, Odense Bys Museer, lavet et essay om herom: Efter en historisk gennemgang af museernes skiftende roller foreslår T.G.J., at staten koncentrerer sine midler på godt 10% af de i dag statslige/statsanerkendte museer. De resterende knap 90% (lokal- og specialmuseer) skal nok klare sig alligevel, lyder det optimistisk, for der er masser af grøde i museumsverdenen.
T.G.J. mener en sådan centralisering og hierakisering er nødvendig, fordi de sidste 30 års decentrale kulturpolitik har skabt et forvirret og tilfældigt system af museer. Men er den nuværende struktur så tilfældig?
Lad os begynde med at se på de statsanerkendte museers formål og tilskudsforhold: De offentlige museer, der grundlægges i 1800-tallet, opstod på grund af oplysningstidens demokratiske idealer om, at ethvert menneske skulle have adgang til uddannelse og kultur. Det første og største, Nationalmuseet, blev set som en statsopgave og støttet derefter. En tilsvarende række museer fulgte snart efter rundt om i landet, startet på privat initiativ af »byens bedste mænd« med økonomi, tid og interesse for sagen.
I takt med at initiativerne bredte sig, kom en fornemmelse af, at dele af den fundne/indsamlede historie også måtte sikres offentligheden for fremtiden. Det kunne ske ved en overordnet ensartet styring af grundlaget for indsamlinger og erhvervelser, ikke bare i Kbh. men også i det øvrige land. Der var en livlig debat for og imod, men efterhånden gik det op for flere og flere, at den nationale historie måske ville være ilde stedt uden de lokale samlinger, og i 1887 gives de første statsanerkendelser til museer i provinsen. Mod et direkte tilskud blev de anerkendte institutioner gjort ansvarlige for indsamlingen etc. af den historiske arv, både på statens og det lokale samfunds vegne.
Forudsætningen for en sådan stats-anerkendelse var og er den lokale interesse og deraf følgende økonomiske opbakning af museet, så der er garanteret en vis standard. Der skal være tale om permanente institutioner, for at staten kan lade museet stå for en del af den danske kulturarv.
De direkte tilskud til de enkelte ansvarlige institutioner er fastholdt lige siden, i nyere tid suppleret med nogle rådighedssummer, der kan søges af de statsanerkendte museer.

Den faglige struktur

Imodsætning til den økonomiske tilskudsform har den faglige struktur udviklet sig mod stadig større selvbestemmelse for de lokale museer: Inden 1958 var alle institutioner underlagt Nationalmuseets tilsyn. Herefter flyttedes en del af kompetencen ud til en række landsdelsmuseer, som overtog nogle af Nationalmuseets tilsynsførende forpligtelser, mens andre blev tillagt Statens Lokalmuseumstilsyn.
Landsdelsmuseumsbegrebet ophævedes i 1976 og museerne blev stillet lige, alle over for Statens Museumsnævn. Denne udvikling er muliggjort ved lokalmuseernes stigende professionalisering. - I begyndelsen var det kun Nationalmuseet, der havde videnskabeligt uddannet personale, mens det i dag findes på alle statsanerkendte museer.
Da Frederiksværk Museum åbnede i 1932, var det et rigtigt museum lavet efter et koncept som »alle andre« museer. Man vidste, hvad der skulle på museum og hvilken historie, der skulle fortælles. Men tiden er gået siden da, og i dag fungerer det lokale museum i en verden, som forandres i stadig hastigere tempo, og der er nu mange historier, som kan og skal fortælles om det komplekse samfund, vi lever i.
Især inden for de sidste 35 år er der sket forandringer som aldrig før i byer, landskaber og måder at leve sammen på, og kravene til museerne, der skal dokumentere denne udvikling, er steget tilsvarende.
Den danske museumsverden blev i 1976 omorganiseret på en måde, som tog højde for de forandrede vilkår ved at indføre ensartede faglige krav til museerne (Baggrunden for at det kunne lade sig gøre var professionaliseringen). Ved at skabe et sådant ensartet grundlag forsvandt alle organisatoriske barrierer mellem enhederne og resultatet blev et smidigt system, hvor man kan indgå en i princippet uendelig række samarbejder i kortere eller længere tid om specifikke problemstillinger. I dag består Danmarks Nationale Museum virkelig af 149 enheder, fordelt over hele landet.
Et andet karakteristika ved museerne er den øgede specialisering. Ved lovrevisionerne i 80'erne er alle institutioner nu pålagt geografiske og emnemæssige ansvarsområder, der understreger hvert museums specielle forpligtelser, og indtil 1990 kunne koordineringen tilrettelægges ud fra et helhedssyn, hvor de enkelte museers plads kunne justeres i forhold til det samlede netværk.
I dag er såvel faglig ekspertise som de fleste økonomiske midler tillagt de enkelte institutioner. På baggrund af fagfolkenes viden om »Stand der Forschung« kombineret med det lokale kendskab, laves undersøgelser, hvor specielle emner tages op og føres ind i en større sammenhæng. Det har givet en verden af museer med hver deres egen profil, hvis facetter på uventede måder kan indgå og berige såvel den lokale som den nationale historie.

Frederiksværkegnens Museum

Siden 1991 har FRM dækket to fagdiscipliner (arkæologi og nyere tid) inden for sit område. Iøvrigt er museet et af de mindre statsanerkendte institutioner, og i -92 så det en overgang ud til, at statsanerkendelsen ville forsvinde. (Det er slet ikke umuligt at komme ud af »klubben« som tidligere anført i debatten. Der er i det mindste et eksempel på, at et museum har fået frataget statsanerkendelsen. Siden blev det dog genåbnet. Her tænkes på antikvarisk samling i Ribe, som i dag lever og har det udmærket).
FRM tager sig af de opgaver, der følger med et arkæologisk/etnologisk ansvarsområde - dvs. gennemsyn/opfølgning og

eventuelle undersøgelser i forbindelse med fysiske ændringer i omgivelserne samt formidling af undersøgelsesresultaterne. Materialet om egnens historie og forhistorie skal gøres tilgængelig for alle. Det kan ske i form af foredrag, udstillinger eller ved forskellige former for publicering. Fundene skal selvfølgelig også bevares og registreres, ligesom der skal gives meddelelser til centrale registre.
Blandt selvvalgte undersøgelser har museet gennem nogle år udgravet en boplads fra yngre Germanertid/vikingetid i samarbejde med en gruppe amatørarkæologier (Indtil for nylig var det den eneste større undersøgelse fra denne tid i Frederiksborg Amt). I 1993 blev museet indbudt til og indgik i et samarbejde med Nationalmuseets Marinarkæologiske Forskningscenter i Roskilde, der startede et projekt om bebyggelse og besejling af Roskilde Fjord i perioden 200-1200 e.kr. Her passede museets egne undersøgelser som hånd i handske.
En anden sammenhæng, hvori noget af udgravningens materiale pludselig kunne indgå, var en ph.d.afhandling v. Københavns universitet om jernalderens knive og knivformer. Ph.d.afhandlingen, der i høj grad bygger på materiale fra små museer, er i videre sammenhæng et bidrag til belysning af forsyningssituationer og handelsmåder i den sene del af jernalderen og begyndelsen af middelalderen.
Gennem et par sæsoner er indsamlet oplysninger fra arkæologiske privatsamlinger på Halsnæs. Projektet startede, fordi Halsnæs ikke kan prale af mange forhistoriske levn. Da naturforholdene er eksellente, kan det ikke være undskyldning for de få fund fra området. Fundfattigdommen kan snarere forklares ved, at området ikke har været genstand for nogen særlig arkæologisk interesse siden de store sogneberejsninger sent i 1800-tallet (ingen lokale museer med arkæologisk ansvarsområde). Indsamlingen viste, at Halsnæs faktisk har været beboet i oldtiden og især inden for stenalderen er der et grundlag for at foretage yderligere opfølgning.
Det kan synes som et lille resultat, men det er de små brikker, der giver Danmarks historie. Sættes disse undersøgelser i relation til andre lokalmuseers resultater (eksempelvis fra Midt- og Nordjylland) kan der efterhånden dannes et mere overordnet billede af stenalderens bebyggelse/erhvervsmønster.
Et andet eksempel: Før der blev ansat arkæologer rundt om på Sjællands lokalmuseer, kendtes ikke mange jernalderbopladser på øen (I Frederiksborg Amt var der ingen, hvilket i diverse oversigtsværker førte til spekulationer over, hvorfor området var ubeboeligt). I dag er der dokumenteret jernalderhuse overalt, og af en anden karakter end de jyske. Materialet er nu af en standard, så det kan indgå i Statens Humanistiske Forskningsråds projekt om jernalderens huse og bebyggelsesmønstre.
En anden »selvvalgt« undersøgelse ved FRM skyldes, at staten for nylig har overdraget Krudtværksmuseet til Frederiksværk Kommune/museet. Her skal udstillingerne re-etableres. For at kunne gøre det, bør der foretages interview-undersøgelser af dem, der arbejdede på stedet, og det haster, da Krudtværket lukkede i 1964/65. Her ses, hvordan flere institutioners forskellige tilgang til emnerne kan belyse, hvad en enkelt større institution ikke prioriterer i deres langtidsplanlægning.
Samarbejde ja: Inden for nyere tid blev FRM i -93 inviteret til et samarbejde med ni andre museer omkring Roskilde- og Isefjord omkring kystbefolkningens erhvervsvilkår, selvforståelse etc. Resultaterne herfra forventes publiceret i -96.
Da FRM inden for nyere tids kulturhistorie specielt beskæftiger sig med industrialisering, er museet også med i

Kanonerne er ikke ladt, men som man ser, er kuglerne støbt. Fot. Frederiksværkegnens Museum

den landsdækkende pulje vedr. industri og håndværk. Her deltager små og store, special- og lokalmuseer samt folk uden for museumsverdenen med viden om emnet.
T.G.J. mener, museerne udfører meget identisk arbejde - jo, vi benytter samme metoder og ensartede procedurer ved undersøgelser og registrering for at gøre resultaterne sammenlignelige. Men materialet er ikke det samme og resultaterne derfor heller ikke... Det er rigtigt, at store institutioner kan magte opgaver, som de små er ude af stand til. Små institutioners indsamlinger og undersøgelser kan dog ikke bare supplere, men direkte bidrage med nye ting, der kan anvendes i større sammenhænge. Netop ved at bruge hinanden og derved udnytte forskellene skabes et stærkt netværk. Grundlaget for at kunne gøre det er en museumslov, der fortæller, at hvert enkelt museum skal indsamle, bevare, registrere, forske og formidle kulturarven samt et direkte basistilskud til at kunne varetage opgaven.

Tidens krav?

T.G.J. ønsker den ovenfor beskrevne struktur erstattet af et centraliseret, regionalt forankret system, bestående af to statslige og 14 regionale museer, mens de resterende 133 undsiges.
Hvad vil dette forslag medføre?
I dag lever vi i et samfund, som forandres i stadig hastigere tempo. Overalt i samfundet har den ekspanderende informationsmængde medført øget specialisering og dermed følgende krav om koordinering, så ressourcerne kan udnyttes på bedst mulig måde. Det har også medført en høj grad af specialisering inden for museumsområdet: Indenfor museerne har man allerede længe arbejdet med specielle emner inden for det lokale område, ligesom egentlige specialmuseer bliver mere og mere almindelige og indenfor de enkelte fagområder udføres stadig mere prioritering.
Denne faglige opdeling, forårsaget af samfundets almindelige udvikling, foreslåes bombet tilbage til en 1800-tals Nationalmuseums-model, lagt ud på regionalt plan i institutioner, som skal dække hele den kultur- og kunsthistoriske udvikling (Hvor blev specialmuseerne af?) Tankegangen er forlængst opgivet på Nationalmuseet, så modellen virker ikke særlig eksporterbar, og for dokumentationen og formidlingen af Danmarks kulturhistorie ville indførelsen af T.G.J.-modellen først og fremmest give en øget bureaukratisering.

1660

Tom Christensen, medlem af Det Arkæologiske Nævn

1660 er et skelsættende år ikke blot i Danmarkshistorien, men åbenbart også i den danske museumsstruktur - for her begynder »Nyere Tid«. Tiden før 1660 er den mørke Middelalder og den grå Oldtid, der hovedsagelig er overladt til arkæologerne. Efter 1660 er det ofte etnologer, der tager sig af bondekultur, andelsbevægelse og industrikultur.
To arbejdsområder og to verdener, der, selv om de ikke sjældent bor dør om dør på samme museum, kan det til tider knibe med forståelsen af hinandens mål og metoder. Denne ofte elementære mangel på viden har, set fra arkæologiens synspunkt, givet sig udslag i en til tider overdreven forestilling om de gyldne tider dansk arkæologi oplever i disse år på bekostning af »Nyere Tid«. Så længe den slags løse rygter kun verserer i snævre fagkredse, er det til at leve med. Men når man ser fejlagtige oplysninger og misforståelser indgå, på glittet papir, i den vigtige debat om en ny museumslov, som det f.eks. kommer til udtryk i Peter Ludvigsens »Bidrag til diskussion om Museumsloven«, er der grund til et par korrigerende bemærkninger.
Ludvigsens holdning kommer klart til udtryk i hovedafsnittet »den kulturhistoriske skævvridning«. Han skriver: »Den nye museumslov burde derfor give mulighed for en omprioritering og specielt en opprioritering af den sidste del af de sidste hundrede års kulturarv, som drejer sig om industrikultur siden begyndelsen af 1800-tallet«. Og videre. »I det nye forslag til museumslov bør perioden efter 1660, »nyere tid« derfor have en helt anden vægtning, som arkæologien har haft det«. Der er altså ifølge Ludvigsen nogle mekanismer, der i særlig grad fremhæver og begunstiger arkæologien og det skal ændres. Der kan med det samme ses bort fra den store interesse, der i brede dele af befolkningen er, for de mere end 10.000 år af menneskehedens historie, som den er foregået i vores del af verden. Det er opmuntrende at arbejde med emner, mange finder vedkommende, men det er ikke noget lovgivningsspørgsmål. På 48 af landets ca. 90 kulturhistoriske lokalmuseer er der ansat arkæologer, der deler arbejdsvilkår, løn, budgetter o.l. med kollegerne fra »nyere tid«. Det er derfor næppe heller antallet af arkæologer eller deres arbejdsforhold, der sigtes til, når man finder arkæologiens vilkår misundelsesværdige. Det er tilsyneladende museumslovens § 26, der er det store dyr i åbenbaringen. Paragraffen omhandler den arkæologiske nødudgravningsvirksomhed, hvor staten stiller midler til rådighed for Rigsantikvaren til løsning af disse opgaver. Det er således ikke landets arkæologer eller museer, der får et ekstraordinært tilskud til undersøgelsesvirksomheden, men Rigsantikvaren der gennem sit sekretariat RAS administrerer midlerne. Til fordelingen af nødudgravningsbevillingerne fungerer Det Arkæologiske Nævn (DAN) som rådgivende organ for Rigsantikvaren. De arkæologisk arbejdende museer kan søge Rigsantikvaren om penge til undersøgelse af et truet fortidsminde. Ansøgningerne bliver nøje behandlet af DAN m.h.t. »trusselsgraden« objektets videnskabelige værdi, udgravningsbudgettets størrelse m.m. DAN indstiller derefter til Rigsantikvaren om et givet fortidsminde bør udgraves, før det ødelægges eller ej. I de senere år har lokalmuseerne udført dette arbejde under økonomiske vilkår, der stærkt nærmede sig det uholdbare. Forholdene er nu forbedret gennem en ekstraordinær bevilling fra Kulturministeriet, men lokalmuseerne stiller fortsat i vid udstrækning arbejdskraft og materiel til rådighed for undersøgelserne.
Der foregår til stadighed en barsk prioritering af det arkæologiske nødudgravningsarbejde, der er ingen bedøvende automatik, der udløser penge til unødvendige eller ligegyldige

undersøgelser. Sammenligner vi det økonomiske grundlag for og det faglige udbytte af den arkæologiske nødudgravningsvirksomhed i Danmark med de tilsvarende aktiviteter i vore nabolande, er det iøjnefaldende, at Danmark med sin decentrale struktur opnår gode resultater for få midler.

»Nyere Tid« har ikke en paragraf i museumsloven, der modsvarer arkæologiens §26 og det er et naturligt ønske, at tiden efter 1660 kommer med i den nye lov på dette punkt. Dette gøres sikkert bedst ved at formulere et regelsæt, der kan anvendes ved prioriteringen af en nødundersøgelsesvirksomhed for nyere tid, og ikke ved slet skjulte ønsker om nedskæringer på et velfungerende og billigt arkæologisk netværk. Man finder næppe sine egne ben ved at sparke medspillerne ned.

På Peter Ludvigsens eget museum er der et rum, der vækker minder: Det snævre børneværelse med køjesengen. Og på gulvet står bondegården. Måske var arbejderdrengens bedstefar bonde, måske havde bedstefaderens slægt boet på egnen altid, også før 1660. Måske skal forudsætningerne for organiseringen af det industrielle velfærdssamfund, og for den tidsalder, der er ved at afløse det også søges her. Måske er det linierne på tværs af 1660, der er de kulturhistoriske museers vigtigste opgave i disse år.

Mange af de store udgravningsprojekter museerne foretager »efter eget valg« ud fra videnskabelige problemstillinger, som her på Provstevænget i Roskilde, finansieres som regel gennem private fondsmidler og belaster således ikke museumssystemet. Foto: H. Dahleran Kock.

De middelalderlige bykærner bliver overalt i landet renoveret i disse år. Oven på 60ernes og 70ernes betonorgier, er det ofte sidste udkald, hvis resterne af de oprindelige byplaner skal undersøges og kortlægges. I det arbejde inddrages både arkæologer og etnologer, som begge yder bidrag til både byernes historie og deres fremtidige udformning. Hestetorvet i Roskilde. Foto: Hans Mikkelsen.

Kollega på afveje

Per Ole Schovsbo, Danmarks Vejmuseum

Det er et velskrevet oplæg til ny dansk museumslov, Torben Grøngaard Jeppesen har forfattet i serien »Profilen«, der omfatter to andre oplæg henholdsvis af Peter Ludvigsen og Christian Gether. Derfor virker det meget stærkt, at kollega Jeppesen nævner Vejmuseet som eksempel på et »udstillingssted, så længe der er interesse herfor. Muligheden er her, at stedet igen kan nedlægges, hvis det f.eks. om 20-30 år viser sig, at man ikke længere finder, at emnet kræver fortsat selvstændig museumsdrift« (side 39).

Danmarks Vejmuseum er ikke et udstillingssted, men en forskningsinstitution, etableret af Vejhistorisk Selskab under tilskyndelse af Vejdirektoratet, der siden 1979 har indsamlet genstande, maskiner og arkivalier til belysning af dansk vejhistorie, der har henved 5.000 år på bagen. Området skal belyse den danske infrastruktur, der har med landstransport at gøre frem i nutiden, og medtage de nye projekter, der tegner fremtidens vejtrafik. Bro- og tunnelprojekter som Femern Belt og Øresund, for at nævne et par, der i den senere tid har haft mediernes bevågenhed. Sektoren koster hvert år det offentlige ca. 7 mia. kroner og er til gavn for alle.

Det er ikke mange danske specialmuseer, der har så omfattende en arbejdsmark, som Danmarks Vejmuseum, når man erindrer, at danske veje er fordelt over hele kongeriet, og endnu ikke er kortlagt, med henblik på eventuelt fredning og beskyttelse for eftertiden på samme måde, som andre fortidsminder. 300 år gamle veje ses i visse tilfælde endnu i brug, hvilket er en høj alder for anlæg, man ellers kan sammenligne med. Bygninger fredes ofte efter 100 år, militære anlæg i visse tilfælde efter 50 år.

Danmarks Vejmuseum har i 1995 indledt samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen for at varetage registrerings- og fredningsopgaver, der er nedlagt i lovgivningen og håber derfor på - ad åre - at opnå statsanerkendelse. Lederen har forsvaret en disputats om transportmidler i oldtid og middelalder (1987) og vil hermed kunne bidrage til en samlet forskning på internationalt niveau af det danske trafiksystem gennem tiderne, der er fuldt på højde med forskningen på vejmuseerne i Norge, Finland, Sverige og på De Britiske Øer og Kontinentet. Her kaldes museerne ofte Transportmuseer - og de findes organiseret indenfor den internationale gruppe IATM under ICOM. Måske er det forbigået Jeppesens opmærksomhed?

Man kan sammenfattende sige, at Vej- og Transportmuseerne udgør landsiden til de mange maritime søfartsmuseer, dem vil ingen vove at sætte spørgsmålstegn ved, fordi deres eksistens er indlysende. Det er dårlig kollegial skik at nedprioritere specialmuseer, man ikke kender, overfor offentligheden og den myndighed, der administrerer og udstikker retningslinier for den kommende administration. Det er meget svært at forstå netop i disse år, hvor en ny museumslov er i støbeskeen, fordi det ofte er fra specialmuseernes videnbank, de mere almene kulturhistoriske museer henter deres stof til særudstillinger, undersøgelsesvirksomhed og opklaringsarbejde i forbindelse med forskning og registrering.

Efter Nationalmuseets nedprioritering af de mange forskellige specialer, man tidligere kunne trække på fra kollegial side, er specialernes overlevelse knyttet til specialmuseerne, eller større provinsmuseer, der mener at have råd. Men Jeppesen ved så godt som nogen, at specialisternes tal er reduceret i de senere år, med et fagligt tab af dimensioner for os alle. Museerne har forsøgt at sikre en del specialers overlevelse via de såkaldte »puljesamarbejder«, men de færreste har tilfredsstillende kapacitet og gennemslagskraft. Det er og forbliver nødløsninger, der direkte er en følge af centralmuseernes og især Nationalmuseets indskrænkning. Flere forskningsmæssige initiativer i kølvandet heraf er blevet afhængig af bevillinger fra fonde og forskningsråd, men følgen er som regel, at folk slides op i usikre tidsbegrænsede projekter, og med tiden mister interessen, fordi de samtidigt med, at de skal udføre krævende forskning, også skal søge midler til dens videreførelse.

I stedet for at mistænkeliggøre de danske forsøg på at etablere og drive specialmuseer på et fagligt tilfredsstillende niveau, burde man derfor støtte og hjælpe de initiativer, der med liv og sjæl går i dybden og viderefører den danske forskertradition, der i tidernes morgen nedlagde grundstenene for de museer, der står i dag. Og de gør det ofte på trods, for i næste øjeblik at hjælpe i vanskelige situationer, fordi de har en viden, som ingen andre.

EFTERLYSNING

Journalist Chris Kraft-Christensen er i færd med at skrive om bog om gammelt dansk byudstyr i perioden 1850 til 1950.

Bogen vil handle om byudstyr som forretnings- og laugsskilte, gaslamper, bænke, drikkekummer, brandhaner, postkasser, telefonbokse, telefon- og el-skabe m.m. Forfatteren håber på at museer og lokalhistoriske arkiver kan hjælpe med oplysninger om genstande, fotos og andet illustrativt materiale, som kan kaste lys over et dansk designet byudstyr fra de ethundrede år.

Oplysninger til:
Journalist Chris Kraft-Christensen,
Hjulets Kvarter 350 C, 5220 Odense SØ.
Tlf. 66 15 50 67

Det succesfulde Museum

Kunstmuseernes succes og besøgstal – endnu engang!

Cand.merc. Stig Nimb Pedersen

Jævnligt dukker artikler og kommentarer op om museernes besøgstal og især politikernes fokusering på dette. Artiklerne udmærker sig ved at være meget forudsigelige i holdningen: at besøgstal ikke kan bruges til at måle et museums succes. Jeg vil her fremføre, at besøgstal ikke er den eneste, men dog en afgørende faktor for et museums succes.

Mens der har været et utal af artikler med holdningen, at museernes succes ikke kan sættes i forhold til deres besøgstal, så har forslagene til andre succeskriterier glimret ved deres fravær i selvsamme artikler. Forslagene er som regel strandet på, at der »findes ikke en målestok for væsentlighed« - med andre ord museets eksistens- og følgelig tilskudsberettigelse. Det virker som om, museumsfolk ikke vil udstyre politikerne med andre målestokke.
I forbindelse med den forestående revision af museumsloven er det besynderligt, at diskussionen om museernes succeskriterier ikke er sat mere eksplicit på programmet. Som eksempel kan nævnes diskussionen om formidlingens rolle set i forhold til de øvrige arbejdsopgaver på museerne. Formidling sættes i centrum af politikere, men det glemmes ofte, at formidlingen har sit udspring i de andre forpligtelser, museerne har.

Kunstmuseernes succeskriterier

Ligesom man vil få et meget snævert billede af en almindelig virksomheds succes ud fra kun ét kriterie, gælder for museerne, at ét enkelt kriterie som f.eks. besøgstallet heller ikke kan give et fyldestgørende billede af museernes succes. Der er behov for at anlægge en mere nuanceret synsvinkel. Første skridt er at erkende, at succesbegrebet er ikke noget, der pludseligt er dukket op på kunstmuseerne. Der har altid eksisteret krav om æstetisk og faglig succes, det vil sige, at museerne har skullet leve op til gældende standarder indenfor kunstverdenen. Kunstmuseernes succes drejer sig derfor heller ikke kun om økonomi og besøgstal, men om ialt 4 overordnede succeskriterier.

- *Æstetiske,* der omhandler det kunstneriske niveau af et museum og dets udstillinger.
- *Faglige,* som vedrører niveauet af den faglige aktivitet på museet, der afspejles i udstillingerne.
- *Demokratiske,* der fokuserer på museernes besøgstal. Kunsten ses her som et gode for alle folk, så jo flere besøgende på et museum desto bedre.
- *Økonomiske,* der ofte også kommer til at handle om besøgstal og entréindtægter.

For overskuelighedens skyld vil jeg her slå de faglige kriterier ind under de æstetiske kriterier, og sammenlægge de demokratiske og økonomiske succeskriterier, da de er overlappende og ofte opfører sig på samme måde. Diskussionen om at tage entré på statens museer, som verserede for nogle år siden, er dog en sjælden undtagelse herfra. Nedenstående model kan hjælpe med til at anskueliggøre nogle centrale problemstillinger i forbindelse med succesbegrebet og kunstmuseernes virke.

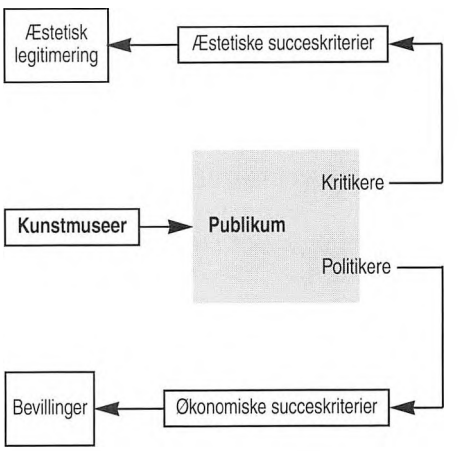

Figur: Mekanismerne omkring kunstmuseernes succeskriterier

Kunstmuseerne tilbyder en række aktiviteter for et *publikum.* Her skal publikum forstås bredt som alle personer, der er opmærksomme på et kunstmuseums virke. Set i lyset af de livsnødvendige ressourcer *politikere* og *kritikere* tilfører museerne må de i denne forbindelse regnes for de to væsentligste publikumsgrupper. Det »almindelige« besøgende publikum, der også giver feedback til museet, medtages ikke her, da denne gruppe som regel ikke har

direkte og afgørende indflydelse på museets aktiviteter. *Kritikere* er alle personer indenfor kunstverdenen, der kommer med væsentlige fagligt begrundede vurderinger af museet og dets aktiviteter. Ikke kun kunstanmeldere, men også personer »man lytter til« på museet.
Den centrale tankegang i modellen er, at kunstmuseets eksistens er afhængig af to ressourcer: *bevillinger og æstetisk legitimering*. Uden disse to ressourcer vil kunstmuseet lide en langsom død. Ressourcerne »leveres« af politikere og kritikere, men der følger imidlertid krav med om henholdsvis økonomisk og æstetisk succes på museet.
Det lyder meget lige til, problemet er bare, at de to succeskriterier som regel er vanskeligt forenelige. Mekanismerne i kunstverdenen er nemlig ofte sådan, at de udstillinger, der siges at være af en høj æstetisk kvalitet også kun appellerer til et lille publikum. Derfor eksisterer en målkonflikt på kunstmuseerne mellem de æstetiske og økonomiske krav om succes.

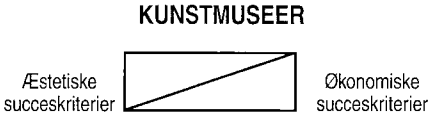

Groft skitseret kan man sige, at mange besøgende tyder på lav æstetisk standard af museets udstilling, men giver en god økonomi, og museet befinder sig derfor et sted ude til højre i »kassen«; og få besøgende giver høj æstetisk kvalitet, men dårlig økonomi og museet befinder sig derfor til venstre i »kassen«. Der findes dog undtagelser, f.eks. i forbindelse med Guldalder- og Picassoudstillinger. Modellen bringer dog ikke nogle konkrete svar til, hvilket succeskriterie museet skal styre efter, altså hvor i »kassen« , museet skal placere sig. Det er imidlertid heller ikke ligetil at sige, da ingen af succeskriterierne, anvendt isoleret, er særlig gode styringsmidler for kunstmuseet.

Kunstmuseernes identitetsskabelse

Det levende museum skabes i dialektikken mellem de to succeskriterier. Derfor er det også her, et museums succes skal måles. Dialektikken ER museet - hvordan det definerer sig selv og sin rolle set i forhold til det omgivne samfund. Der foregår en »trial-and-error« process: Hvad går an at lave på vores museum i spillerummet mellem de æstetiske og økonomiske succeskriterier. Feedbackmekanismen, der er skildret i den første figur, er altafgørende i denne proces. Hvilken side et museum end vælger at hælde til er af mindre betydning i denne sammenhæng, blot valget er bevidst og stringent, samt at museet efterfølgende kan »aftvinge« forståelse og accept fra de bevilgende politikeres side.

Kunstmuseernes unikke udbud

Det kræver selvransagelse fra kunstmuseernes side at finde frem til en god kombination af succeskriterier. Det centrale spørgsmål er: hvad er det unikke ved vores kunstmuseum?
Indenfor markedsføring taler man om begrebet USP (»Unique-Selling-Proposition«) Dette begreb er - selvfølgelig - amerikansk og betyder blot, at man som virksomhed skal finde ud af præcis, hvem man er, så man kan profilere sig og fortælle forbrugerne, hvorfor de skal købe ens produkt og ikke konkurrenternes. Nu er konkurrencebegrebet imidlertid en underlig størrelse indenfor kulturverdenen. Dette forhindrer dog ikke et museum i at gøre sig de samme overvejelser om, hvem det egentlig er, og hvorfor publikum lige præcis skal komme og besøge det. Museet må finde frem til dets styrker og svagheder set i forhold til andre fritidstilbud, kulturaktiviteter og museer. Denne diskussion handler også om museets eksistensberettigelse.
På denne måde finder museet forhåbentlig også frem til argumenterne både for og imod anvendelsen af de to succeskriterier, så det kan imødegå kritik med gode argumenter i baghånden.
MEN....lad være med at falde i med den sædvanlige »fordi vi har noget godt at tilbyde«. Det har TV'et, sofaen, fitness-centret og mormor også. Et museum kunne måske også finde på at svare »vi viser hvad der er kvalitet i kunsten«. Det er også fint, men gør kunstudsendelserne i TV ikke også det? Hvis ikke, hvordan adskiller museerne sig så fra dem. Og så må det i øvrigt også nævnes, hvad der er mindre fint, og ikke mindst forklare, HVORFOR det forholder sig sådan. Hvis kunstmuseerne så siger, at de har originalerne: hvorfor er de så forskellige fra de kunstbøger, jeg har derhjemme under min PC'er, på hvilken jeg i øvrigt kan hente klassiske kunstværker hjem via et modem eller over min CD-ROM.
Hvor jeg vil hen må efterhånden være tydeligt: Hvad kan kunstmuseet tilbyde i nutidens og fremtidens kaotiske kulturudbud. Kunstmuseerne er i dag placeret blandt en række andre kunstformidlingsformer- og medier, hvorfor kunstmuseernes formidlingsfunktion og økonomiske bevillinger er voldsomt udfordret. Sågar et interactivt computer kunstmuseum kan man tilkoble sin PC'er via telefonnettet. Kunstmuseerne er i dag altså blot én ud af mange muligheder, befolkningen har for at få kunstoplevelser, hvilket må påvirke museernes selvdefinition og fremtidige funktion i samfundet.
Der eksisterer altså ikke ét succeskriterie, der kan måle og efterfølgende bruges til at sammenligne alle landets kunstmuseer. Hvert museum har sine helt specielle eksistensvilkår og derfor også en helt speciel sammensætning af succeskriterier.
Det er dog også på tide, at folk i museumsverdenen indser realiteterne i det stigende kulturudbud og handler derefter. Museerne må hele tiden have gode argumenter parat for at retfærdiggøre den offentlige støtte til dem. Tiden, hvor museerne kunne være sikre på offentlige bevillinger, der år efter år kom strømmende, er ulykkeligvis forbi.

Skitse til fremtidige roller for kunstmuseerne

Hvad er da det unikke, der kan retfærdiggøre kunstmuseernes eksistens og succes som kulturformidlingsinstitution i fremtiden? På et overordnet plan kan jeg konkret se to forskellige, men alligevel gensidigt supplerende roller for kunstmuseerne.

1. rolle: De formelle funktioner

Den ene rolle knytter sig til, hvad der allerede er af formelt fastsatte forpligtelser i museumsloven: *indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling*. Umiddelbart synes svaret altså ligetil. Det er bare ikke sikkert, at størstedelen af befolkningen, og heriblandt politikerne, kender og forstår nødvendigheden af disse andre forpligtelser. De arbejdsopgaver der følger med disse forpligtelser er som en virksomheds investering i produktionsapparat, der sikrer fremtidige udstillinger og liv på museerne. Synliggør opgaverne for publikum, ellers kan kunstmuseernes eksistensberettigelse virke som ikke eksisterende. På denne front har museerne ikke gjort nok tidligere. Et skridt på vejen mod denne synliggørelse er at afholde udstillinger af typen »hvad der sker, når man ikke konserverer eller restaurerer forkert«, som f.eks. Rosenborg har gjort det. Udstillingerne kan altså tjene som

pæne hentydninger til politikere og befolkningen. Denne synliggørelse bliver mest effektiv, når den også rettes mod medierne.

2. rolle:
Den sociale funktion

Den anden rolle har med kunstmuseernes sociale funktion at gøre. Kunstmuseet som et selvstændigt og offentligt rum reserveret til kunst. Det tilbyder rammer, hvor publikum, adskilt fra hverdagslivet, selv har mulighed for at bestemme tempoet og dybden af kunstnydelsen. Kunstmuseet er en hel bygning ladet med kulturel betydning, og det er måske på dette punkt, at museet adskiller sig mest fra de almindelige kunstudstillinger. Man taler i denne forbindelse om kunstmuseerne som en slags katedraler, folk valfarter til. En af følgerne er, at kunstmuseerne bliver til udflugtsmål for rekreative oplevelser, hvor selve det at have besøgt »det hellige sted« bliver vigtigt for en stor del af publikum.

Men her er det så, at den store stygge »begivenhedskultur« stikker sit ansigt frem. Publikum kommer kun, fordi museet er et sted, »man« skal se, eller udstillingen er en begivenhed »man« skal have deltaget i ligegyldigt, hvad der er dens reelle indhold. Selv direktøren for Louvre mener, at Mona Lisa i virkeligheden ødelægger museet og besmitter alt omkring sig: al anden kunst bliver stillet i skyggen. Begrebet som jeg ikke har et bedre ord for er imidlertid en vital social mekanisme, som bestemt kan komme kunstmuseerne til gode, mest økonomisk, men også på andre områder. Fra min første færd i museumsverdenen har den utilfredshed, der blandt hovedparten af museumsfolk eksisterer mod høje besøgstal, undret mig dybt. Hver gang en udstilling har høje besøgstal, betragtes den som værende mindre lødig, eller der må i det mindste være noget suspekt ved den. Hvorfor er det så farligt med de høje besøgstal? Eller er det slet ikke godt med publikum på museerne: at folk kommer og ser museets udstillinger og interesserer sig for museet, og kustoderne derfor ikke skal gå og kede sig i åbningstiden. Jeg har stadig ikke fået et ordentlig svar på, om ikke også de velbesøgte udstillinger er tilrettelagt udfra kunstneriske, kunsthistoriske og andre faglige overvejelser. Ellers har museumsinspektørerne vel ikke gjort deres arbejde godt nok. Eller er det temavalget, der har været noget galt med? Det er besøgstallet, der viser, om et museum bryder igennem ligegyldighedens og uopmærksomhedens grå masse. De »interesseredes« besøgstal skal nok holde sig relativt konstant uanset, hvilket aktivitetsniveau og udstillinger museet har, samt hvor meget PR man gør for at tiltrække dem. De vil komme under alle omstændigheder. Det er dér, hvor de personlige anbefalinger blandt publikum tager over og får folk til at strømme til, at der begynder at ske noget.

Der er flere årsager til eksistensen af denne negative holdning til besøgstallet: de sociale mekanismer indenfor kunstverdenen; »virksomhedskulturen« der er på de fleste museer, og den gamle diskussion om kunstens demokratisering og udbredelse til masserne. Sidstnævnte er også årsagen til eksistensen af, hvad jeg har kaldt *kulturmarkedsføringens paradoks*: at modstanden mod anvendelsen af markedsføring indenfor kunstmuseerne (på trods af, at den reelt anvendes i udstrakt grad) eksisterer, fordi »folk må ikke lokkes med markedsføring til kunsten, de skal komme af sig selv«.

Jeg ved, at det er svært for kunstmuseerne at acceptere og indrette sig efter denne sociale museumsrolle, men det er igen diskussionen om at indstille sig på realiteterne, hvor lidt man end kan lide denne »konsumpsionsholdning«. I stedet burde museerne søge at efterleve publikums »besøgsdagsorden« fremfor at modarbejde den ved ikke at tilbyde det, som de gerne vil have af faciliteter på kunstmuseerne. Publikum skaber jo liv på kunstmuseerne - og ikke mindst et argument for øgede bevillinger og dermed bedre økonomi på museerne!

MEDDELELSER

Ny strategiplan fra Statens Humanistiske Forskningsråd

Statens Humanistiske Forskningsråd har indledt arbejdet med en ny strategiplan for 1998-2002. Den skal afløse 2. strategiplan, som udløber ved årsskiftet 1997/98.

Opslaget er en opfordring til institutioner og enkeltpersoner, der beskæftiger sig med humanistiske forskning, om at bidrage med idéer til arbejdet. SHF ønsker dels forslag, der placerer sig centralt inden for de enkelte humanistiske fagområder, dels forslag af tværhumanistisk art og endelig forslag, som forbinder humaniora med andre videnskabsområder.

Forslagene bør ikke fylde mere end fem A-4 sider pr.emne. SHF vil evt. henvende sig til forslagsstillerne for at få uddybet bidragene, hvorefter disse vil indgå i den løbende dialog med fakulteterne vedr. forskningsplanlægningen. Forskningsrådet vil også indgå i samarbejde med andre forskningsråd om idéer af tværfaglig/tværfakultær art, som kan indgå i afgrænsningen af nye slagkraftige temablokke.

Til inspiration for arbejdet kan SHF's 2. strategiplan rekvireres fra rådsskretariatet. (Den vedrørte perioden 1993-97 og havde fgl. satsningsområder: Natur og menneske; Kommunikation; Kulturarv; Kulturmøde; Lyd, billede, tekst og rum - det æstetiske i nutiden. Hertil fik rådet bevilget ialt 126,8 mio.kr., og alle de mange forskningsprogrammer under disse temaer er nu sat i værk).

Erfaringer med de 2 første strategiplaner har været meget positive. Det har givet mulighed for at støtte sider af dansk humanistisk forskning, som SHF finder særlig vigtige, både nationalt og internationalt, og som har stor betydning for samfunds- og kulturudviklingen.

På den baggrund ønsker SHF at inddrage de humanistiske forskingsmiljøer allerede i den tidlige fase af arbejdet med den nye strategiplan.

Materialet bedes indsendt inden torsdag den 1. juni 1995.

Adresse, fax og telefon:
Statens Humanistiske Forskningsråd,
Bredgade 43, 1260 København K.
Fax: 33 32 35 01. Tlf. 33 92 97 00

Projekt Nordliv – nordisk identitet i fortid, nutid og fremtid

I mange europæiske lande, også i de nordiske, kan man i disse år registrere en stigende interesse for fortiden. Historien spiller tilsyneladende en større rolle i menneskers omverdensforståelse end for blot få år siden. Det synes som om, behovet for at kende til sine » rødder« er mere presserende, end det har været længe.
Der kan gives mange forklaringer på, hvorfor fortiden indenfor de seneste år er blevet vigtig. Opbruddet i østeuropa og det stadig tættere samarbejde i vest spiller givetvis en rolle, men også mødet med fremmede kulturer har på godt og ondt afstedkommet et øget fokus på den enkeltes egen kultur.
Med udgangspunkt i den stigende interesse for historie og den skærpede debat om identitet personligt, regionalt og nationalt har Foreningerne NORDEN i alle de nordiske lande taget initiativ til en fælles kulturhistorisk kampagne kaldet Nordliv – nordisk identitet i fortid, nutid og fremtid. Projektet, der gennemføres i samarbejde med Nordisk Ministerråd, blev indledt på Nordens Dag 23.3.95 og vil kulminere i 1997 i forbindelse med Kalmar–Unionens 600 års jubilæum.

Projekt Nordliv

Projektets overordnede mål er at styrke det almene kendskab til nordiske historie– og samfundsforhold, særligt blandt unge i Norden. Gennem støtte til lokalt forankrede iniatiativer med appel til brede grupper i lokalsamfundet er det hensigten at bidrage til et større kendskab til de normer og værdier, der ligger til grund for den nordiske samfundsudvikling.
Med Nordlivkampagnen ønsker Foreningen NORDEN også at bidrage til en styrkelse af debatten om nordisk identitet. En debat der synes af stor betydning for Nordens muligheder for at præge det fremtidige internationale samarbejde. Projektet har også rod i et ønske om at øge forståelsen for de nordiske landes forskellighed, for det mange kulturelle Norden samt for udviklingen af de nordiske velfærdssamfund og deres mulighedsbetingelser i det fremtidige Europa.
Nordlivkampagnen former sig som en række selvstændige nationale Nordlivsprojekter i dé enkelte nordiske lande. Projekter der ikke i alle henseender ligner hinanden, men som alle har det tilfælles, at de søger at styrke og videreudvikle tværfaglige og tværinstitutionelle kontakter og iniativer, – ikke mindst kontakterne mellem Foreningen NORDENs lokalafdelinger og lokale undervisnings– og kulturinstitutioner.

Støtte til lokalt samarbejde

Til det formål vil der i de enkelte lande blive stillet midler tilrådighed, der vil kunne søges til støtte til gennemførelse af kulturhistoriske samarbejdsprojekter med nordisk perspektiv. I Danmark vil der i hele projektperioden fra 95 – 97 kunne søges midler til samarbejdsprojekter mellem Foreningen NORDENs lokalafdelinger og skoler, biblioteker, historiske foreninger, slægtsforskningsforeninger, museer, arkiver osv.. Der vil kunne søges om støtte til gennemførel se af aktiviteter af mindre omfang f.eks en kulturhistoriske temadag med nordisk sigte, foredragsvirksomhed, lokalt studiekredsarbejde, små udstillingsaktiviteter etc.

Nordisk år 1997 på lokalmuseer og lokalarkiver

Midlerne kan også søges direkte af lokale kultur– og undervisningsinstitutioner til støtte til lignende aktiviteter. Museer og arkiver kan søge midler i 1997 i forbindelse med en særlig fælles nordisk Nordlivkampagne på museums– og arkivområdet kaldet Nordisk år 1997 på lokalmuseer og lokalarkiver. Det er en kampagne, der har til hensigt, at inspirere de pågældende institutioner til at fokusere på nordisk historie, eksempelvis i form af fokus på det enkelte lokalområdets nordiske relationer, slægtshistorisk, erhvervshistorisk osv. Det er ikke de store midler, projektet vil kunne dele ud, men det er vort håb, at også helt små beløb kan kan bidrage til at Norden i fortid nutid og fremtid vil blive studeret og diskuteret lokalt.

Fælles nordiske aktiviteter

De nationale Nordlivaktiviteter er på en række vigtige områder suppleret med fælles nordiske aktiviteter. På skole– og uddannelsesområdet gennemføres kurser for lærere. Der vil desuden blive gennemført undervisnings– og studiesamarbejde via det Nordiske Skoledatanet, og der vil også blive afholdt fælles nordiske kurser for studerende med interesse i nordisk historie. Der vil blive produceret vejledende materiale for slægtsforskere, der søger deres rødder i andre nordiske lande. Og så vil der, som led i den før omtalte kampagne på museums– og arkivområdet blive produceret en mindre nordisk vandreudstilling baseret på tekst og plancher om Nordlivprojektets hovedetema: Nordisk identitet – i fortid nutid og fremtid. Udstillingen skal i 96 tilbydes skoler, biblioteker og andre udstillingsinstitutioner og i 1997 til museer og arkiver. Udstillingen vil blive af en sådan karakter at den både kan stå alene, men også indgå som et element i større udstillinger. Det er er vores håb, at denne udstilling lokalt vil kunne fungere som inspiration for andre aktiviteter.

Yderligere oplysninger om projektet kan fås ved henvendelse til projektkonsulent Jesper Boysen på Foreningen NORDENs landskontor, tlf 31 42 63 25, lok. 35.

Museumshøjskolen og museernes efteruddannelser

Ole Strandgaard, Museumshøjskolen

Man kan ikke drive et museum uden at kunne de teknikker og metoder, som et museum betjener sig af.
Det moderne museum adskiller sig ikke fra andre virksomheder i krav til arbejdsindsats: Det rummer alt fra ledelse, administration, regnskab, formidling, forskning og markedsføring over fagligt arbejde, produktion og teknik til lagerarbejde, manuelt slæbearbejde, rengøring og havearbejde.
Ligesom i andre virksomheder er der bestemte måder, tingene skal gøres på for at produktion og salg skal lykkes.
Modsat de fleste andre virksomheder har ikke alle museernes stillingskategorier veldefinerede uddannelser bag sig.
Museernes personale er gennemgående veluddannet og rummer en høj grad af faglighed: Akademikere, konservatorer, kontoruddannede, håndværkere osv. Men institutionen »museum« er en kompleks størrelse, og på de fleste museer må hver enkelt medarbejder dække mange funktioner. Derfor er det ikke givet, at en medarbejder ved ansættelsen fuldt kan honorere de krav, virksomheden stiller.
For at et museum skal kunne fungere optimalt med de krav, der i dag stilles om effektivitet og rentabilitet, må personalet være vidende og veluddannet.
Det skal det være på to fronter:
Personalet skal kunne alt det, man iøvrigt forventer på en moderne virksomhed. Og personalet skal kunne den særlige måde, museerne gør tingene på.
Museernes sammensatte natur taget i betragtning lader det sig ikke gøre at udforme én bestemt »museumsuddannelse«.
Museerne har derfor tidligt ønsket at kunne tilbyde personalet efteruddannelser, som kan sikre dygtige museumsfolk og en vis, fælles standard i arbejdet. I mange år var det museumsorganisationerne, som stod for denne virksomhed, men i 1989 stiftede samrådet af danske museumsorganisationer Museumshøj-

»Vaskekursus«. Nordjyllands Amts Konserveringsværksted. Arrangeret af Museumshøjskolen, 1995.

Museologisk forelæsning i Videnskabernes Selskab, 1995, Museumshøjskolen.

skolen, som i dag står for kursustilbudene. Med 89-museumsloven's § 35 ydes der et årligt, statsligt driftstilskud til Museumshøjskolen.
Museumshøjskolen tilbyder kurser indenfor alle museets arbejdsområder og på alle niveauer fra ledelse til rengøring. Behovet for målrettet efteruddannelse er stort, og brugen af Museumshøjskolen er steget eksplosivt. Hvor vi i 1993 betjente ca. 200 kursister, havde vi i 1994 fat på ca. 450 (ca. 13% af alle ansatte på museerne). Denne udvikling er på mange måder ved at sprænge de snævre rammer, som 89-loven udstak for Museumshøjskolen.
Udviklingen siden 1989 har vist, at der er behov for en tilpasning, så efterspørgslen kan imødekommes fuldt ud, samt forbedringer, som kan tilgodese behovet for mere sammenhæng i efteruddannelsen.
Disse ting har været drøftet indgående i Museumshøjskolens bestyrelse og i museumsorganisationerne, og Museumshøjskolens arbejdsplaner for de næste 5 år viser, hvordan en yderligere effektivisering og tilpasning kan finde sted:
En væsentlig del af kurserne opbygges i et modulsystem, som tillader individuelt valg af efteruddannelse. Afhængigt af dit job på museet og afhængigt af dine tidligere erfaringer, vil en efteruddannelse kunne stykkes sammen med en varighed på fra ca. en uge til ca. en måned sammenlagt, taget i løbet af et par år, for nyansatte hurtigt efter ansættelsen.
Museumshøjskolens aktiviteter må samles. Museumshøjskolen må have sine egne lokaler, hvor undervisning (som nu er på skiftende kursussteder), museologisk bibliotek (som nu er på Nationalmuseet) og administration (som nu er i Vig, i Nordvestsjælland) er sammen. Stedet skal indrettes, så undervisningsfaciliteterne svarer til museernes behov. Også museumsfolk har krav på tidssvarende udstyr! Der er i høj grad behov for Museumshøjskolen som et museernes hus, museernes og medarbejdernes eget sted, hvor en identitet kan opbygges.
Derimod anser vi det ikke for rentabelt at have vore egne indkvarteringsmuligheder.
Museumshøjskolens arbejdsplan er udtryk for ønsket om og behov for at opbygge et fleksibelt uddannelsessystem, som hele tiden kan følge med tiden. Det har også været bestyrelsen magtpåliggende, at forslaget er billigt! (Samlet driftsbudget udbygget på ca. 2,9 millioner, hvor vi nu ligger på ca. 1,6).
Den Museumshøjskole, som planen skitserer, vil som sagt effektivt og billigt kunne tilgodese museernes behov for efteruddannelser, og den vil med garanti komme alle til gode. Men det er ikke nødvendigvis den endelige eller perfekte løsning. Bl.a. er vi helt klare over, at behovet for museologisk forskning og videreudvikling kun i ringe grad er tilgodeset i planen, selv om begge dele egentlig er en forudsætning for kvalificeret undervisning og nævnes i Museumshøjskolens formålsparagraf.
Vi har i Danmark tradition for, at museologien udvikles af museal praksis, men der er i høj grad brug for det modspil og den inspiration, som en udbygget Museumshøjskole kan yde.
Tanken om Museumshøjskolen som et museologisk laboratorium, hvor nye ideer undfanges og opfostres, er os ikke fremmed. Danmark har med Museumhøjskolen, hvor folkehøjskolens tradition for bredde mødes med kravet om præcision på højt niveau, en enestående institution - museernes egen styret af organisationerne og medarbejderne - som vækker opmærksomhed i udlandet. Ikke mindst vore nordiske naboer ser med misundelse på os - og bruger os. Den svenske museumsudredning gør opmærksom på, at en del af efteruddannelsesbehovet med fordel kan dækkes i nordisk samarbejde.
Derom er vi enige og må sige, at vi bør bevare føringen. Også det - men selvfølgelig først og fremmest museernes behov for udvikling - taler for en styrkelse af Museumshøjskolen.

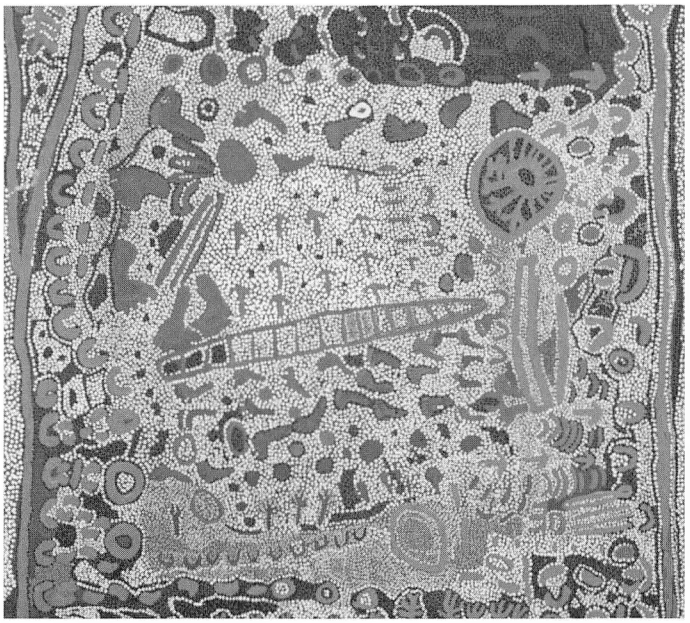

Kanytjuri Bates, Kungkarangkalpa at Ngurutjarra (historier om de syv søstre ved Ngurutjarra), 1993, acryl på kanvas.

I 1994 holdt Museums Australia den første årskonference efter sammenslutningen af de tidligere fire uafhængige australske museumsforeninger.
Identity, Icons and Artefacts- samlingernes betydning i og for national og kulturel identitet - var konferencens tematiske overskrift, og plenumindlæggene repræsenterede en bred mangfoldighed af køn, race, klasse, nationalitet. »Whose culture, whose nation?« spurgtes der. Jeg var inviteret som en af de udenlandske keynotespeakers og forelæste efter konferencen ved en række australske museer i vest, syd og øst.
Margaret Anderson, fra Museums Australia's styrelse og formand for konferencen, skriver i sit forord til konferenceprogrammet: »...The ways in which museums select their collections and the context in which they choose to display them are always imbued with political purpose, however benign this may seem, however apparently »objective« the approach. Over time Australia's museums have reflected a range of perspectives. In the ninteenth century most were enthusiastic agents of imperialism, deferring in matters of science or taste to parent institutions in London. Most were also unashamed Social Darwinists, accepting the inevitability of indigenous loss in the wake of the spread of white »civilisation«. Australian museums have now set themselves a radically different task, to participate in the construction of a more inclusive public culture in sharp contrast with the models of the past. We no longer see our constituency as essentially white, Anglo-Saxon, middle-class and male, although actually implementing change is a lenghty, sometimes contested, proces...«
En central programerklæring for Museums Australia er *Previous Possessions, New Obligations,* som især omhandler de oprindelige befolkningsgruppers ret til selv-definition og selvbestemmelse omkring deres kulturelle arv. Respekt for flerkulturalitet eller kulturel mangfoldighed i bredere forstand er foreningens klare politik.
Mest interessant er det, at bevægelsen mod et mere sammensat kulturbegreb er mere end blot et programmatisk udsagn; den er faktisk synlig i museernes praksis.

Menneskeartens historie i Australien er en af de længste i verden, en historie så lang at den er svær at forestille sig under vore menneskefjendske breddegrader, og en kort historie.

Indtryk fra australske museer

Jette Sandahl, Kvindemuseet

At få disse to historier til at tale sammen, hen over den korte histories overgreb og marginalisering af den lange, er en af de essentielle museumsopgaver.
Tilgangsvinklerne er ofte tvær-disciplinære.
Australian Museum, Sydney, er et naturvidenskabeligt museum med traditionelle grundsamlinger inden for geografi, zoologi, botanik, men med utraditionelle kulturhistoriske tematiseringer, som for eksempel de rekonstruerende opstillinger omkring minedrift i den geologiske afdeling. Eller som for eksempel den store arkæologiske udstilling om Pompeii, der som særudstilling belyser et andet dramatisk natur-kultur fænomen. Museets meget omfattende udstilling om arternes oprindelse er den mindst stereotype, jeg har set.
Samlingen om de oprindelige australieres levevis, spiritualitet, færdigheder og kultur befinder sig ryg mod ryg med en ganske nutidig udstilling om betydningen af statsborgerskab og hvad det kræver og implicerer at være/at blive australier.

De fleste større museer har denne type udstillinger om de oprindelige folks samfundshistorie fra skabelsesberetninger til moderne politiske bevægelser.
De store »nationale« museer er tvær-faglige.
National Museum of Victoria har under samme tag store naturvidenskabelige samlinger, social/kulturhistoriske samlinger, mønt- og medaljer, kunstindustri, medicinhistorie etc. I kældermagasinerne ligger i tilstødende gange præparater i sprit, sandblæste knogler, fagforeningsbannere og andre levn fra det 20. århundredes kulturhistorie.
Mens interne lån og udvekslinger mellem afdelingerne heller ikke her forløber gnidningsfrit, vil det givetvis få principiel betydning for det tværdisciplinære arbejde, at der netop er oprettet og udnævnt en ny tværgående »leder« af alle samlinger.
Nye museer, som det gigantiske Power House i Sydney, opbygges stadig med alle disse strenge i samlinger og udstillinger.

Indgangspartiet til det nye, gigantiske Powerhouse Museum, Sydney.

Fra udstillingen Culture makes us strong, om kvinders univers hos de oprindelige australske folk, Museum of Victoria, Melbourne.

Australske museer virker gennemsyrede af bevidstheden om museernes uundgåelige politiske funktion i deres (vores) samtid og om museernes samfundsmæssige forpligtelse som opbyggende såvel som bevarende. Et godt eksempel er specialmuseet Migration Museum i South Australia. Museet bevæger sig hele tiden i den kompleksitet og det minefelt, der ligger i samarbejdet med og mellem immigrantgrupper, som har historiske eller aktuelle »krige« fra deres hjemstavn med til det nye land. Museet arbejder langsomt og langsigtet, f.eks. gennem registrering af samlinger »ude« blandt befolkningen, på at opbygge tillid og netværk med befolkninger i bevægelse.
Museet viser stærke, følelsesmæssige, veldokumenterede udstillinger, hvis kritiske blik rammer skånselsløst og afslørende.
»What are your chances of being let in« er et interaktivt program, hvor man koder sin alder, nationalitet, etnicitet, religiøse tilknytning ind, og frem på skærmen får sin chance for at komme igennem immigrations-myndighedernes nåleøje.
Denne samfundskritiske linie viser sig også i en række udstillinger om kvinder og køn.
Sideordnet med sine enorme teknologiske samlinger, sin fashionable kunstindustri og sin trendy rockudstilling viser Power House den permanente *»Never done«* udstilling om det kvindelige husarbejde på land og i by.
Museum of Victoria har sin egen elegante udstilling om kvinder i de oprindelige befolkninger i Australien, i fortiden og nutiden.
Queensland Museum forbereder en kommende (vandre)udstilling om kvinders position inden for befolkning og bosætning i de for europæerne »nye« områder.
Interessante tværmuseale billeder dukker op i disse sammenhænge, som jernbanevognene, der blev brugt som mødre-barn-sundhedsklinikker i de yderste landområder.
Scienceworks - den teknologiske afdeling af Museum of Victoria - har arbejdet systematisk med kønsanalyser af sin formidlingspraksis, siden publikum i undersøgelser med stor sikkerhed udpegede den éne basisudstilling, som var skabt af en kvinde, og som er karakteriseret ved en langt større sanselighed, genstandsspredning og -rigdom - og ikke mindst af fraværet af en enkeltstående central ikon.
Lykkeligt fraværende ved museerne i almindelighed synes den velkendte køns-stereotypisering, hvor hunnerne ligner shoppende forstadshusmødre og borgerdøtre på vej hjem fra Marthakursus, mens hannerne alle ser ud til at have spist ild eller andre bersærkerfremkaldende stoffer. Museerne søger reelle dokumentationer og billeder af kønnets betydning, af kvinders placering, færdigheder, kvalifikationer, valg, muligheder.
I kunstudstillinger synes der i samtidskunsten altid at være en selvfølgelig kønsbalance.

Mens kunstmuseer i Australien naturligvis har omfattende nationale og internationale samlinger af traditionel karakter, er de også i høj grad skabere af en kritisk og ikke-hegemonisk modkultur.
Nogle museer ser det som en forpligtelse at udfordre eksisterende hierarkier inden for kunst, og hævder offensivt, at værker, der viser det flerholdige samfunds understrømme og modsætninger, skaber den mest interessante og relevante formidling.
Oversættelsen af traditionel hverdagspraksis til »løsrevet« kunst har utvivlsomt været med til at styrke og opretholde identitet og sammenhængskraft i de aboriginale samfund. Denne kunst strækker sig fra afbildningen af traditionelle Dreamings til radikalt nye temaer, tolkninger, stilarter og materialevalg hos aboriginale kunstnere fra såvel traditionelle samfund som i moderne bykulturer.
Værkerne præsenteres som kunst, i deres egenart, som levende kommentar til samtiden snarere end som udlevede antropologiske fund. Samlingerne gives primær betydning og plads i de store prestigemuseer som Art Gallery of Western Australia, Art Gallery of Queensland, Australian National Gallery, Canberra, Art Gallery of New South Wales. Større særudstillinger, som *»localities of desire«* ved Sydney Museum of Comtemporary Art, konfronterer direkte og tematisk oprindelige befolkningers sammenstød med dominante vestlige kulturer, i New Zealand, USA, Australien.
Ved Australian National Gallery, i Canberra tackles et andet af tidens smertepunkter. I *»you can't just leave me like this«* taler kunsten med al sin tvetydighed og ambivalens om AIDS's terror. Den systematiske død modstilles med ikke mindst livskraften og humoren i Sydney Mardi Gras.

Det nye officielle regeringsudspil til kulturpolitikken *Creative Nation* er stærkt kritiseret mellem museumsfolk for, som det hedder, at være elitært, geografisk begrænset i sit focus på de store metropoler, og grundlæggende Eurocentrisk.
Der siges at have været 600 forskellige sprog mellem de oprindelige befolkninger i Australien. I dag siger man med stolthed, at der tales 140 forskellige sprog i Sydney. Kulturel mangfoldighed formuleres offensivt som landets kvalitet og styrke.
Museumsmæssigt kunne vi lære meget af viljen til bestandig at reflektere, revurdere og omtolke museernes position og funktion og af modet til at se den magt i øjnene, hvormed vi under illusion af kulturens homogenitet marginaliserer den forskellighed, som netop museerne gennem vore samlinger skulle kunne dokumentere og bevæge.

De sidste museidagar ??

Af Annesofie Becker

I dagene fra den 7. til den 8. oktober 1994 afholdt Institutionen för museologi på Umeå Universitet en konference med titlen »Bilderne, Orden och Betraktarna i Konstens Rum«. 70 deltagere fra de nordiske museer og et stort antal museologistuderende fra Umeå Universitet var her samlet for at høre en række foredrag om messernes idé og om idéer i museumsarbejdet. Kunstkritikeren, redaktør ved Dagens Nyheter Ingela Lind indledte konferencen med en kærlighedserklæring: »Vi har alle et sted vi vender tilbage til når vi har svært ved at falde i søvn. Et sted vi har brug for at huske på en meget konkret måde. For mange er det sted barndomshjemmet. For mig er det museet«. Museet er mit mandala, mit billede af verden, sagde Ingela Lind, og fortsatte: »Når jeg tænker på Sverige, tænker jeg i virkeligheden på Skansen, der rummer alle vore landsdele en miniature. Det er et billede der bringer trøst, fordi det viser, at der har været andre tider med større tro på fremtiden end nu«. Museet som trøst? Ja, også det. Men det er først og fremmest museet som et sted, hvor vores billede af verden tager form, der interesserer kritikeren. Det uddyber hun ved at sige: »Museet viser, at enhver klassifikation er en konstruktion, et valg. Her flyttes rundt på tingene, hvorved de ændrer både værdi og betydning. Sådan bliver museet til et tvivlens og spørgsmålenes sted«. Efter Ingela Lind fortalte Beate Sydhoff, tidligere leder af Kulturhuset på Sergels Torg, nu chef for Stockholms Kulturbyår i 1998, om virkningerne af politisk correctness i amerikanske kunstudstillinger. Efter hende fulgte Marjatta Levanto, ledende museumspædagog på Statens Kunstmuseum, Ateneum i Helsingfors, og kvinden bag verdens smukkeste, mest begavede udstillingskataloger for børn. På spørgsmålet om, hvordan dét lykkes, og oftest uden en krone til at lave katalogerne for, lød svaret: »Jamen, det er min lidenskab, min måde at få omverden i tale«. Senere causerede Birthe Marie Løveid, billedkunstner og rektor for kunstakademiet i Bergen, over museernes store betydning for de unge billedkunstnere. Og sådan fulgte det ene gode indlæg efter det andet.

Konklusionen på konferencen kunne meget vel have den følgende ordlyd: Museets udstillinger er i stigende grad blevet den nødvendige omvej til livet for vor tids mennesker.

Initiativtageren var Per-Uno Ågren, selv en institution i museumsverden. Hans betydning for de svenske museers arbejde kan kun sammenlignes med Peter Seebergs for de danske. Som tidligere leder af Västerbottens Museum i Umeå og som grundlæggeren af Institutionen för Museologi ved Umeå Universitet har han på én gang skabt museumshistorie og gjort museumshistorien til en anerkendt akademisk disciplin. På Västerbottens Museum lavede han sammen med billedkunstneren Anders Åberg i slutningen af 70'erne en kæmpestor model af Umeå-elven og det kulturhistoriske landskab der omkranser den, en udstilling der kom til at danne skole for 80'ernes kulturhistoriske udstillinger, og som han, sammen med Göran Carlsson, har skrevet om i bogen »Utställningsspråk« fra 1982. Hertil kommer et utrætteligt lobbyarbejde, en omfattende foredrags- og skribentvirksomhed og, ikke mindst, en særlig evne til at lokke folk fra resten af verden til Umeå. Derved er Per-Uno Ågren selv blevet en efterspurgt person på alverdens museumskonferencer.

I Umeå har han skabt tradition for de to årlige møder, s.k. Museidager, hvor der om efteråret diskuteres interne svenske museumsanliggender, mens foråret reserveres introduktion af nye teorier og filosofier om museet og verden. Her har alverdens mennesker i årenes løb gjort svenskerne bekendt med, hvordan der tænkes og arbejdes uden for landets grænser. Foredragene udgives siden 1992 i serien »Papers in Museology«. I 1993 startede Per-Uno sammen med Ole Standgaard, John Aage Gjestrum og Janne Vilkuna, tidskriftet Nordisk Musologi, der især publicerer museologisk reflekterende tekster.

Under netop disse Museidagar indfandt sig en vemodig stemning, da det gik op for os, de deltagende, at det var Per-Uno Ågrens sidste. I 1995 trækker han sig tilbage. Og vrisser galt, når han bliver spurgt, hvad han så skal. »Det är bara i Sverige som man frågar så dumt. Typisk, att ni tror allt hänger på ARBETET«. Sådan svarer en mand, der ved, at han først nu får tid til at gennemføre det egentlige; et tænke – og skrivearbejde, der ikke tåler at blive afbrudt af administrative byrder. Men først denne finale. I strålende sol og en middag »a la region« på Västerbottens nye kunstmuseum, Bildmuseet, og tilrettelagt af Ågrens mesterkok af en søn: stenbagt knækbrød, røgede laks og foreller, rensdyr- og lammekøller, svamperagout, hjortron og egnens oste, håndkærnet smør og hertil lokalt brygget øl. Efter det kulinariske smagshimmerige udviste svenskerne en mageløs veltalenhed; alle fik de trang til at stedfæste deres første møde med Per-Uno. Ikke et øje var tørt. Og **ingen** af de tilstedeværende var indstillet på at give slip på hans viden. I Sverige tør man endnu lytte til de kloge gamle mænd og kvinder, der er lykkeligt befriede for at skulle gøre karriere. Havde Sverige haft en museumslov der pludselig skulle laves grundlæggende om efter et nyt politisk direktiv, sådan som det nu sker Danmark, ville man selvfølgelig have taget de mennesker, der har levet længst med den gamle lov (og ovenikøbet selv sørget for at vi fik den) i ed, og inviteret dem til en høring **før** man afholdt en konference om museernes fremtid. Museerne bygger ikke kun i bogstavelig forstand på de erfaringer de gamle har samlet. Jeg spør bare: Hvor var Peter Seeberg den 6. februar, da den danske kulturminister ville høre museerne?

Nordisk kursus i industriminder

Af Lektor Ole Hyltoft, Københavns Universitet, Institut for historie

Industrikulturen er den største udfordring for nutidens museer og for det aktuelle arbejde med at bevare bygninger, maskiner og udstyr. Denne opgave er da også taget op af en række kulturhistoriske museer og flere nye specialmuseer, mens andre som fx Nationalmuseet i det mindste for en tid reelt har valgt at nedprioritere dette område, en mildest talt uigennemtænkt og kortsigtet strategi. For at styrke det faglige arbejde med industrikulturen og navnlig de materielle sider har en nordisk gruppe med Marie Nisser og Maths Isacson som ledere arrangeret et kursus i industriminder, der løber af stablen første gang i 1995. Kurset er udformet i samarbejde med universiteter, fredningsmyndigheder og arbejdermuseer i de fire nordiske lande. Formålet med kurset er en optræning i metoder til videnskabeligt at undersøge, antikvarisk bevare og genanvende samt formidle indsigt om industriminder. Videre at oparbejde uddybede kundskaber om den tekniske og industrielle udvikling, bebyggelsesmønstre og arbejds- og hverdagslivets forandringer i et komparativt nordisk perspektiv. Kurset har et omfang på et halvt årsværk, som spredes ud over et år.

Målgruppen er ansatte i museer og den offentlige forvaltning, Ph.D.- og specialestuderende i de relevante fag samt andre, der aktivt arbejder med området. I kurset i 1995 deltager 8 personer fra hver af de nordiske lande med en betydelig og forhåbentlig frugtbar spredning på fag, ansættelse og alder. I modsætning til de øvrige nordiske lande er der desværre få deltagere fra de danske museer, hvad årsagerne hertil så end måtte være: skortende interesse, manglende faglige behov, utilstrækkelige muligheder for og midler til videreuddannelse, trængte økonomiske forhold eller Nationalmuseets manglende engagement?

Bortset fra et lokalt introduktionsmøde i februar og den løbende vejledning er undervisningen koncentreret til fire delkurser, et i hvert af de nordiske lande af henved en uges varighed. På det første delkursus i Norberg i Bergslagen (Sverige) omfatter undervisningen de fire hovedområder: industrihistorie, teknikhistorie, bebyggelses- og arkitekturhistorie samt arbejde- og hverdagsliv. Det andet delkursus foregår på arbejdermuseet i Rjukan (Norge). Her ligger hovedvægten på et feltkursus og på undervisning i industribevaringens instrumenter (lovgivning, finansiering, restaurering m.v.). Det tredje delkursus finder sted på Strømfors bruk i Finland, hvor hovedaktiviteten er studiesessioner med diskussion af de udarbejdede skriftlige opgaver. Endelig afsluttes med et fjerde delkursus i København, hvor deltagernes store selvstændige arbejde bliver drøftet og vurderet. I forbindelse med hver af de fire delkurser arrangeres en række ekskursioner og besøg på centrale forsknings- og bevaringsinstitutioner i de fire hovedstæder. Pensum omfatter cirka 2.500 sider, hvoraf halvdelen er obligatorisk, mens de enkelte deltagere vælger den anden halvdel inden for udvalgte områder i samarbejde med vejlederen. Eksaminationen sker dels i form af en mindre skriftlig opgave på højest 10 sider ud fra det valgte pensum, dels i form af et større selvstændigt arbejde på omkring 25 sider, der også kan være et oplæg til en udstilling, en video eller andet. Det større selvstændige arbejde vil typisk ligge i forlængelse af, hvad de enkelte deltagere er i gang med, fx dele af et speciale eller en Ph.D.-afhandling, forberedelse af en udstilling, en registrering, et bevaringsprojekt m.v.

Som et ægte pionerprojekt er finansieringen stykket sammen fra en række forskellige kilder. De vigtigste er NorFA, Nordplus, Kungl. Tekniska Högskolan, Finlands Undervisningsministerium, Västmanlands län, interesserede museer og de enkelte deltagere.

Det er endnu uafklaret, hvornår de næste kursus vil blive afholdt. Bl.a. som følge af mange afviste ansøgere til årets kursus presser især Sverige og Finland på for at få et nyt kursus i nærmeste fremtid.

Nye bøger

Vendsyssel Nu & Da. 1991-1993.
Red.: Palle Friis og Per Lysdahl.
Med følgende bidrag:
Magne Andersen:
Hjørringhus, Vestergade 8.
Else Mølgaard:
Selvgjort er velgjort - en habit fra Linderum.
Poul Hauerbach:
Skagen Odde - en af verdens største oddedannelser.
Torben Nilsson og Gert Jensen:
En billedsten fra Børglum Kloster.
Ernst Boe og Tage Jacobsen:
Oprøret i 1954 - en byfest med mening i.
Torben Nilsson:
Stentinget - en boplads med handel og håndværk fra germansk jernalder og vikingetid.
Magne Andersen:
En »Osteriscene« fra Kyppers Hotel.
Per Lysdahl og Merete Skjernov:
En tand til - en jernaldergrav fra Lendum.
Palle Friis: Vendsyssel historiske Museum 1986-1991.
Palle Friis: Vendyssel historiske Museum 1992.

Vikingetidsgravpladser på Langeland.
Af O.Grøn, A. Hedeager Krag og P. Bennike.
Bogen fortæller om fire langelandske gravpladser med en grundig fremlæggelse af gravformer, gravgaver og de mange skeletrester, der repræsenterer noget helt usædvanligt i Danmark. Forfatterne giver en række tolkninger af samfundets organisation på vikingetidens Langeland, idet de sammenholder gravenes udformning og udstyr med oplysninger om de gravlagtes køn, alder og ernæringstilstand.
197 s., ill., indb.English summary.
Meddelelser fra Langelands Museum. 1994.
Pris 175 kr.

Nye bøger og andre publikationer

Huse i Odense
af Finn Grandt Nielsen
En guide om arkitektur, byudvikling og kulturhistorisk interessante bygninger i Odense Centrum. Guide i lommeformat der handler om de 34 bygningsværker, der på en eller anden måde er underlagt fredning og desuden om 100 andre. Både i teksten og ved billedvalg er der lagt vægt på, at fremhæve sammenhænge i de indtryk man får ved at færdes i midtbyen. Bebyggelsens udvikling i de forskellige dele af byen beskrives historisk.
Bogens 85 farvebilleder er optaget af fotograf Leif Hansen. som også tidligere har fotograferet til Odense kommunes fire bind registranter over bebyggelsen i bymidten.
160 s., ill. farve.
Bygningshistorisk afdeling, Odense Bys Museer. 1995. Pris ikke opgivet.

Katalog over Skulpturer, Rudolf Tegners Museum.
Red.: Teresa Nielsen.
Det første fuldstændige katalog over skulptursamlingen på museet, der omfatter ialt 333 værker. En grundig gennemgang af indholdet i den mægtige betonbunker, som Rudolf Tegner (1873-1950) lod opføre i årene 1937-38 som ramme om sin samling af skrøbelige gipsskulpturer.
Tekst på dansk og engelsk. Gennemillustreret med gamle originaloptagelser, der alle er hentet fra museets store arkiv.
120 s., 86 ill. Rudolf Tegners Museum. 1995. Pris 225 kr.

Tidsskriftet Billedkunst. nr. 1.,1995
Red.: Troels Andersen, Ane Hejlskov Larsen, Lars Morell,Finn Termann Frederiksen og Peter Shield.
med følgende bidrag:
Steffen Hejlskov Larsen: Afasi, Anamnesis og andre udstillnger – Christian Lemmerz retrospektivt.
Anders Kold: Nye guder i Beijing - Gilbert og George.
Christian Sarauw: Faser af intethed - om den japanske kunstner Nobuo Sekine.
Helmer Jørgensen: Jasper Johns' skraveringer.
Ane Hejlskov Larsen: Situationsrapport fra Tjekkiet.
32 s., ill. s/h og farve. Pris 50 kr. (abonnement 4 numre 180 kr.)

Renæssancens fartøjer.
Af O. Mortensøn.
Bogen bringer som den første en oversigt over de fartøjer, som blev brugt i perioden 1550-1650 i Nordeuropa og specielt i Danmark. I bogen udredes ved brug af skriftlige og ikonografiske kilder de karakteristiske træk ved hver fartøjstype og der redegøres for de indenrigske og udenrigske farter. Desuden beskrives brugen af fartøjerne - fra sejlads, ankring, haveri og forlis til sørøveri, mandskabets sammensætning, hyre, kostforhold, sygdom m.v.
250 s., ill., indb. English summary. Meddelelser fra Langelands Museum. 1995. Pris 185 kr.

I en ny erindringsserie som redigeres af Arbejderbevægelsens Arkiv og Arbejdermuseet i fællesskab: Beretninger fra det 20. århundrede er udkommet 2 bøger:

»Knivstikkerbyen«
af Elisabeth Jepsen og

»Dengang - på Islands Brygge«
af Kamma Andersson.

Begge beretninger handler om arbejderfamiliers hverdag i København i 1930erne og 1940erne, og for begge forfattere blev besættelsestiden en mørk og afgørende periode i deres liv.
Bøgerne er på ca 100 sider, ill. Arbejdermuseet 1995.
Pris: særpris for Arbejdermuseets Venner 99 kr. pr. stk., pris iøvrigt ikke opgivet.

Den Barske Sandhed.
Fra barndom hos bedsteforældre på landet til læreår og selvstændig i København.
Af John Olsen.
Bogen er nr., 31 i erindringsserien »Folk fortæller«.
125 s., ill. s/h. Foreningen Danmarks Folkeminder. København 1995. Pris 130 kr.

Haren
af Majbrit Högberg Kleist
Haren er utrolig god til at tilpasse sig forskellige landskabstyper, og den er da også et af de hyppigst forekommende pattedyr i Danmark. Arten er udbredt i det meste af Europa og langt ind i Centralasien, hvor den stadig breder sig mod øst i takt med, at mennesket fælder skov og skaber åbent land. De senere års forskning har tegnet et meget nuanceret billede af harens levevis.
I hæftet omtales desuden europæiske hares nærmeste slægtninge, snehare og polarhare, samt vildkaninen, som trods ydre lighedspunkter er meget forskellig fra haren.
32 s., rigt ill. s/h og farve samt akvareller af Jens Overgaard Christensen.
Natur og Museum 34. årg. nr. 1, 1995. Naturhistorisk Museum, Århus.
Pris 42 kr. (abonnement 4 hæfter, 118 kr.

På rejse i Sibirien. En udstilling om tre danske ekspeditioner til Nordøstsibiriens jægere og nomader

I årene 1895-1903 gennemførte den russisk-amerikanske opdagelsesrejsende Waldemar Jochelson en række ekspeditioner til det nordøstlige Sibirien. Formålet var først og fremmest at kortlægge den kulturelle og racemæssige forbindelse mellem Asien og Amerika for derved at kunne fastlægge indianernes oprindelse.
Jochelsons undersøgelser var koncentreret omkring Nordøstsibiriens jægere og nomader: jukagirer, tjukter, evener og jakuter. Med Jochelson sluttede den vestlige udforskning af Sibirien, idet Oktoberevolutionen og kommunisternes magtovertagelse satte en stopper for yderligere studier af Sibiriens indfødte befolkning.
Næsten 100 år senere genoptog en lille gruppe danske etnografer, biologer, sprogforskere og filmfolk under ledelse af Eske og Rane Willerslev udforskningen af Nordøstsibirien. Der blev gennemført tre ekspeditioner i hhv. 1991,1992 og 1993. Ekspeditionerne, der fulgte Jochelsons gamle rute,havde som formål at finde ud af, hvad der var sket med Nordøstsibirien - med folkene og naturen - siden Jochelson var der.
Den russiske revolution og siden Sovjetunionens sammenbrud har medført drastiske forandringer i de indfødte folks materielle livsbetingelser. På den anden side har de ydre påvirkninger også bevirket, at den etniske selvbevidsthed inden for de seneste år er vokset, så at de indfødte folk i dag tillægger deres sprog, deres egenartede kultur og deres forhold til naturen en stærk symbolsk værdi.

Moesgård Museum. - til 28. maj 1995.

Alle Tiders Favntag. En udstilling om mennesket og naturen

Naturen flytter indendørs på Hollufgård denne sommer. Årets store udstilling handler om menneskets forhold til naturen i lys af de senere års miljøbevidsthed og ønsket om at »vende tilbage til naturen«. Udstillingshallen på den tidligere herregård er forvandlet til en kæmpe bikube, hvor mange sider af det moderne menneskes forhold til naturen bliver sat under lup. Man kan opleve kroppens natur, som vi helst vil forskønne og forbedre. Her besøger man også den lokale natur, som er kommet på finansloven med planer om genopretning, braklægning, skovrejsning og fredning. Og man kan møde den globale natur, som vi kender fra medierne og i drømmen om den økologiske balance. Udstillingens centrale påstand er, at natur er noget vi producerer - med vores natursyn og i stigende grad også med vores vaner og teknologi.

I herregårdens park, eng og skov er der gennem hele udstillingsperioden aktiviteter, som gennemføres i samarbejde med danske storforbrugere af natur: landmænd, idrætsfolk, kunstnere. F.eks. kan man opleve et »agrarimentarium«, hvor landboforeningerne giver deres bud på fremtidens bæredygtige landbrug.

Bag udstillingen står Odens Bys Museer og forskningscentret Menneske og Natur ved Odense Universitet.
I tilknytning til udstillingen arrangeres naturvejledning, rundvisninger og foredrag for skoleklasser og offentligheden, og der udgives et katalog, en bog og videoen »Hollufgård - den kultiverede natur«.

Kulturcenter Hollufgård, Odense. 11.maj til 31. oktober.

UDSTILLINGER

Anna Thommesen. Ny klassisk vævekunst på Holstebro Kunstmuseum

Anna Thommesen (f. 1908) regnes for en af pionererne indenfor den moderne vævekunst i Danmark. Museet ejer i sine permanente samlinger 7 billedvævninger fra 1944 til 1980 af denne markante og konsekvente tekstilkunstner.
De senere arbejder vidner om et helt usædvanligt kunstnertalent, der er i stand til stedse at variere og nyformulere det billedkunstneriske udtryk, samtidig med at selve den håndværkmæssige side: selve vævearbejdet er en målbevidst og stædig udholdenhed for en 86årig.
I tilknytning til den faste ophængning udstilles 13 nye vævninger, udført indenfor de seneste fire-fem år og aldrig udstillet før.

Holstebro Kunstmuseum.
– til 11. juni.

Kirsten Christensen. Keramiske Billeder

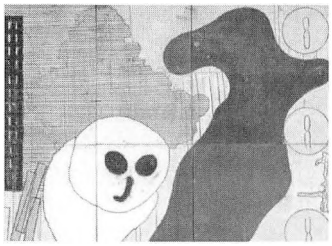

Udstillingen omfatter 45 keramiske arbejder fra årene 1974 til i dag. Det er Kirsten Christensens første større retrospektive udstilling.

Nordjyllands Kunstmuseum, Aalborg. - til 28. maj.

Dyr og skeletter – en udstilling med ben i

Sommerens særudstilling på Zoologisk Museum handler om bevægelsesmåder, og hvordan de afspejles i skeletternes udformning.
Udstillingens blikfang er en delfin, som drejer om sin lodrette akse så man skiftevis ser den som skelet og og som et helt dyr.
Udstillingen falder i tre dele: hvirveldyr fra vand, land og luft. Pattedyr, fugle, krybdyr, padder og fisk vil blive præsenteret i de tre miljøer.

Zoologisk Museum, København. Sommeren over.

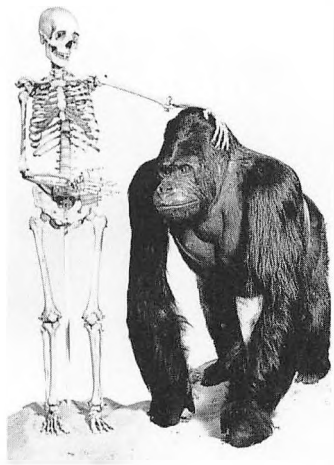

Menneske og gorilla. Foto Gert Brovad.

PP på Vejen Kunstmuseum

Udstilling af kunstneren Poul Pedersen i forbindelse med overrækkelsen af Valdemar Petersen og hustru Esther Moesmann Petersens Legat til kunstneren.
Med stort udbytte tilbragte den centrale skikkelse på Vejen Kunstmuseum, billedhuggeren Niels Hansen Jacobsen, 1890'erne i Paris. Paris har siden 1978 sat sit præg på en anden af hans landsmænd, Poul Pedersen (PP).
PP's værk kan siges at ligge i en sfære mellem digterens og malerens, med et vågent øre/øje for sprogets spil, og et grundigt kendskab til kompositionens love og lærredets muligheder.
Dette er den første omfattende retrospektive udstillings af PP's værker.

Vejen Kunstmuseum.
– til 14. maj.

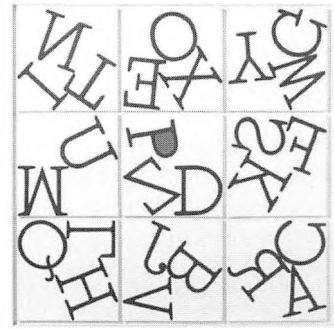

Ultramarine. 1984. Olie på ni lærreder. Foto Lars Bay.

Pril - keramisk inspiration af Vadehavet

Prillen er rillerne i sandet, den våde klægbund dannet af havets evige rotation ved flod og ebbe. Mønstrene er fascinerende, et utal af rille-muligheder og lysets skiften gør skyggevirkningerne mangfoldige.
Keramikerne Inge Vestergaard Søren og Asger Kristensen har brugt Pril som inspiration til relieffer, skåle og fade.

Esbjerg Museum. – til 7. maj.

Modstandskunst

For at markere 50-året for befrielsen viser Vejle Kunstmuseum en udstilling med kunst fra 1933, hvor Hitler overtog magten i Tyskland, til 1945, hvor Danmark blev befriet.
I denne periode udtrykte en lang række kunstnere deres protest, sorg eller raseri over såvel krigen i Europa som Besættelsen af Danmark. Det blev gjort på mange forskellige måder - blot det at male abstrakt ekspressionistisk var i mange tilfælde i direkte opposition mod Hitlers korstog mod det, som nazisterne betegnede som »entartete Kunst«. Udstillingen sigter mod at vise et bredt spektrum af de måder, der blev arbejdet på.
De repræsenterede kunstnere er bl.a. Asger Jorn, Richard Mortensen, Henry Heerup, Wilhelm Freddie, Jane Muus, Ragnvald Blix.
En særlig afdeling af udstillingen består af stærkt kritiske fotomontager af tyskeren John Heartfield, udført i 1930-1938 under nazismens stadig strammere skrue.

Vejle Kunstmuseum.
– til 14. maj

Kvinder i Modstand og Sammenhold.

Udstilling på Kvindemuseet i anledning af 50-året for befrielsen.

Kvindemuseet i Danmark, Århus. – til 14.5.

Fynske kunsthåndværker med keramiske gæster. Forårsudstilling på Fyns Kunstmuseum

Fynske Kunsthåndværkere blev dannet for henved 20 år siden af en lille håndfuld kunsthåndværkere bosiddende på Fyn. Gruppen tæller idag 21 kunsthåndværkere, hvoraf 19 deltager i udstillingen. Der er tale om en alsidig gruppe, der tilsammen dækker følgende områder: tekstilkunst, smykker, piber, knive, fotografier, glaskunst og keramik.
Fynske Kunsthåndværkere har det prisværdige princip, at de ind imellem inviterer fremmede kunsthåndværkere, enten fra andre landsdele eller fra udlandet, til at medvirke på deres udstillinger. På denne måde får de sat perspektiv på egne arbejder.Denne gang har de indbudt seks keramikere fra Sjælland og Jylland.
Det er først og fremmest kravet om et højt kvalitetsniveau, der binder Fynske Kunsthåndværkere sammen. Og det er ud fra denne præmis, at gruppen har indbudt gæster.

Fyns Kunstmuseum, Odense.
- til 21. maj

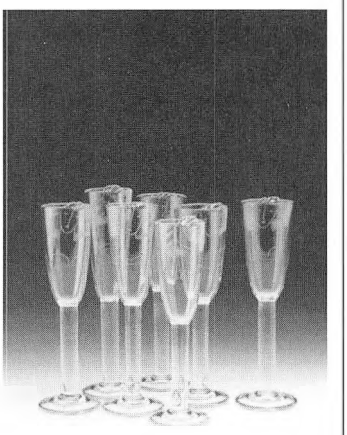

Lena Ljungar »Pigeglas«, 1995.

Anne Marie Carl-Nielsen på Koldinghus

Den 21. februar var det 50 år siden billedhuggeren Anne Marie Carl-Nielsen døde. I 50 året for kunstnerens død vises den hidtil største udstilling af hendes værk.
Anne Marie Carl-Nielsen (1863-1945) var landmandsdatter fra Sønder Stenderup ved Kolding, og eftertiden har set hende som den måske betydeligste og mest banebrydende billedhugger i tiden. Hendes foretrukne motiver var husdyr og mennesker, og hun udførte monumenter, der står som hovedværker i dansk billedhuggerkunst, bl.a. mindesmærket over hendes mand komponisten Carl Nielsen, rytterstatuen af Christian IX på Chistiansborg Slots Ridebane, Uffe i Kolding Bypark og broncedørene til Ribe Domkirke.
Hun er repræsenteret på mange danske og adskillige udenlandske museer.
Udstillingen er produceret i samarbejde med Carl Nielsen Museet i Odense, som har en betydelig samling af kunstnerens værker.

Museet på Koldinghus.
- til 21.5.

Eikoh Hosoe: Meta. Fotografiske arbejder fra 1959 til 1989

Eikoh Hosoe betragtes som Japans betydeligste fotografiske kunstner. Hosoe, der er professor i fotografi i Tokyo, var en nøglefigur for den nye ekspressive stil, der voksede frem i efterkrigstidens Japan som en reaktion mod den herskende dokumentartradition.
Udstillingen Meta, er opdelt i ti tematiske serier, som tilsammen belyser en trediveårig periode i Hosoes livsværk.

Museet for Fotokunst,
Brandts Klædefabrik, Odense.
– til 4. juni

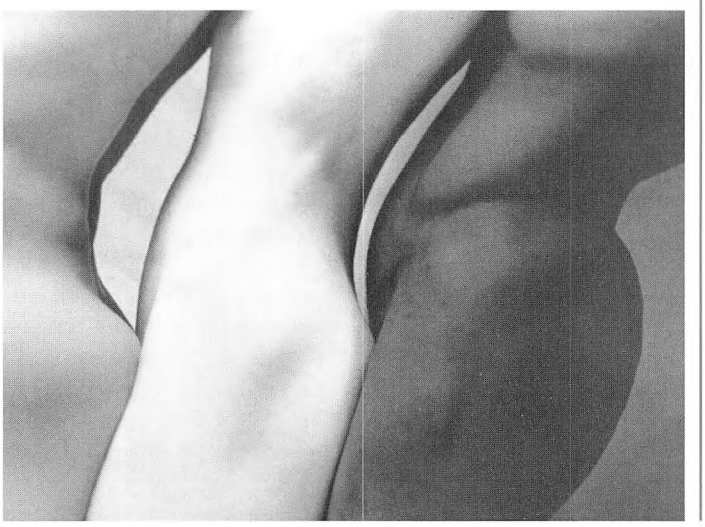

»Flygtning«

Særudstilling på Arbejdermuseet om flygtninge.
De kom til Danmark i 30'erne som flygtninge fra nazismen, og danskernes modtagelse var ikke entydigt venlig, hvad enten de var socialister eller jøder. De fleste flygtede videre, da danskerne også flygtede under besættelsen.
Tyskerne kom igen i store masser i slutningen af 2.Verdenskrig og var både fjender og uvelkomne, men det tog alligevel flere år at få dem ekspederet hjem igen.
Flygtninge fra Ungarn i 1956 startede den organiserede danske flygtningehjælp. I de følgende år kom adskillige andre flygtninge fra østlandene i både gummibåde, kanoer og badekar. Alle blev vel modtaget. For det første var de jo ikke så mange, og for det andet flygtede de jo fra kommunismen.
Armene er lidt mindre bredt ud, når de samme gummibåde anvendes én gang til, når de tidligere kommunister ekspederer andre på flugt til Danmark - mod betaling.
Udstillingen søger at belyse de mange forskellige synsvinkler på flygtninge, de mange forskellige grunde til at folk flygter, og hvorfor vi reagerer så forskelligt over for flygtninge. Ungarerne blev nærmest modtaget med glæde, men deres naboer i Bosnien bliver ikke modtaget med samme venlighed, og jo mere farve huden har, desto vanskeligere bliver det at undgå den efterhånden klassiske »ventebænk« i lufthavnen foran paspolitiet.
Gennem udstillingen følges ikke kun det historiske aspekt fra 20'erne, men også fem enkelte flygtninge fra forskellige dele af verden. Udstillingen fortæller om deres tur til Danmark, om deres grund til at tage afsted, og om hvordan det er gået dem her i landet. De fem flygtningehistorier er alle historier fra det virkelige liv og i sig selv et lille bidrag til fortællingen om danskernes aktuelle forhold til flygtninge.

Arbejdermuseet, København.
– til 1. juli

Fra besættelse til befrielse – Lyspunkter i en mørk tid

Udstillingen i anledning af 50-året for Danmarks befrielse. Udstillingen lægger vægt på at skildre dagligdagen med varerationering, genbrug, tørvebrændsel, mørklægning og alle de andre besværligheder og begrænsninger, vi normalt forbinder med perioden.

Tiden gav anledning til øget sammenhold, og der var samtidig en stærk kulturel og national bevidsthed. Der blomstrede et rigt forenings- og fritidsliv, og teatre, revyer og biografer havde gyldne tider. Noget af det positive i tiden søges inddraget i udstillingen, der desuden skildrer de dramatiske begivenheder omkring befrielsen af Odder i maj 1945, hvor den stedlige tyske kommendant i første omgang nægtede at overgive sig. Odder blev således senere befriet end det øvrige Danmark.
Befrielsesudstillingen er bygget op omkring en tunnel, som skal symbolisere besættelsen. Herfra er der så kighuller ud i lyset til de forskellige udstillinger.
I en separatudstilling vises en række tegninger af kunstneren Viktor Glysing Jensen, Beder, der var aktiv i modstandskampen og sad i Frøslevlejren og koncentrationslejren Neuengamme i 1944-45. Tegningerne skildrer de barske kår i lejrene. Udstillingen er udarbejdet i et samarbejde mellem Odder Museu og Odder Lokalhistoriske Arkiv.

Odder Museum. - til 14. maj.

Krig og Fred. Give-Egnen i 1940'erne

Udstillingen viser ved lyd, lys, genstande, fotostater og rumindretninger, hvordan befolkningen i et landsogn klarede sig i de vareknappe, forbuds- og restriktionsfyldte 5 år, dels hvordan en modstandsgruppe i en lille stationsby med tysk garnison arbejdede med våbenmodtagelse og fordeling og med sabotage.
I udstillingen parallelliseres og perspektiveres til i dag, hvordan vi har brugt og hvordan vi bruger freden, friheden og demokratiet lokalt, nationalt og globalt.
Et asylcenter er under opbygning i kommunen, derfor eksemplificeres bl.a. flygtningeproblematikken dengang og nu ved et »besøg« i to flygtningehjem.

Give Museum.
5. maj til 27. august.

Skiveegnen under besættelsen

Udstillingen fortæller bl.a. om: tyskerne - soldaterne og de mange flygtninge i krigens sidste år.
Den lokale modstandbevægelses aktiviteter, de illegale blade, nedkastningerne.
Danskernes hverdag med mangel på næsten alt - fra brændsel til tobak.
Fornøjelser i en nøjsom tid.
De festlige befrielsesdage i maj 1945 og den langsomme tilbagevenden til freden.
Historien om Skiveegnen under besættelsen skildres med genstande, fotos og video. På udstillingen vises bl.a. »tyskerfilmen« fra 1944, filmen den tyske flygtningelejr i Jegstrup og Hakon Mielches »Filmen om Skive« fra 1943.

Skive Museum, - til 28.maj.

»Atomalder uden Kernekraft«

1995 er et jubilæumsår i kernekraftens historie herhjemme. I år er det 10 år siden Folketinget tog a-kraften ud af dansk energiplanlægning. Det skete iøvrigt 30 år efter den 1. Genève-konference, som blev det store gennembrud for den civile anvendelse af atomkraft. Og så er 1995 også 50-året for den militære introduktion af atomteknologien: bomberne over Hiroshima og Nagasaki.
Museets udstilling dækker det historiske forløb fra atomernes og kernespaltningens opdagelse, over det danske arbejde i Atomenergikommissionen, Risø og elforsyningen, frem til den folkelige og politiske debat der skrinlagde kernekraften i Danmark i 1985.
Udviklingen er gået anderledes i verden omkring os.Ikke mindst situationen omkring de østeuropæiske a-kraftværker og den kraftige udvikling af nyanlæg især i den tredie verden gør det aktuelt at præsentere elementerne i kernekraftteknologien. Udstillingen rummer derfor en gennemgang af funktionerne i et a-kraftværk.

Elmuseet, Tange Bjerringbro. sommeren over.

»5 opfindsomme år«

I anledning af 50-året for befrielsen vises en udstilling om danskernes hverdag under besættelsen. Udstillingen fortæller om den store opfindsomhed der blev udvist i krigsårenes mangelsituation, og om hvordan man klarede sig.

Danmarks Tekniske Museum, Helsingør.
9. april til 31. december.

Fra faraos klædeskab

Forårets store særudstilling på Nationalmuseet er et kig ind i »faraos klædeskab«, fyldt med dragter og andre tekstiler fra oldtidens Ægypten. Udstillingen fortæller om klædedragtens historie og produktionen af tekstiler, fra hørren høstes og fåret klippes, over spinding og vævning til de færdige dragter.
I udstillingen blandes genstande, der er bevaret fra oldtiden med moderne kopier, og en hel skare ægyptere, klædt i de forskelligste dragter møder de besøgende. En hel sektion af udstillingen består af dragter som barnekongen Tut-ankh-Amon fik med i graven. Dragterne findes idag i Cairo, i en sørgelig tilstand, men takket være intense studier er det blevet muligt for første gang at få et indtryk af en ægyptisk faraos påklædning fra yderst til inderst med tilbehør som sokker og handsker.
En af udstillingens hovedattraktioner er kong Ramses IIIs bælte, der er mere end 3.000 år gammelt. Der er noget af en sensation, at museet kan vise det fem meter lange bælte med de raffinerede væve-mønstre og mystiske knuder. Bæltet har aldrig før været vist uden for Liverpool i England, hvor det har været siden 1855.

»Fra faraos klædeskab« er resultatet af et samarbejde mellem museer i Holland, England, Tyskland og Danmark.

Nationalmuseet, København. – til 9. juli.

Roblon Lysledersystem giver Rosenborg-udstilling liv

Fleksibel montrebelysning uden varmeudvikling

Roblon TCT Fiber Optik, en division under Roblon A/S, har igennem en årrække løst belysningstekniske opgaver for danske og udenlandske museer.
Vi har specialiseret os i at anvende optiske fibre. Denne teknik består af en lyskilde og et bundt af tynde glastråde, som leder lyset fra lyskilden frem til de genstande, der skal belyses.

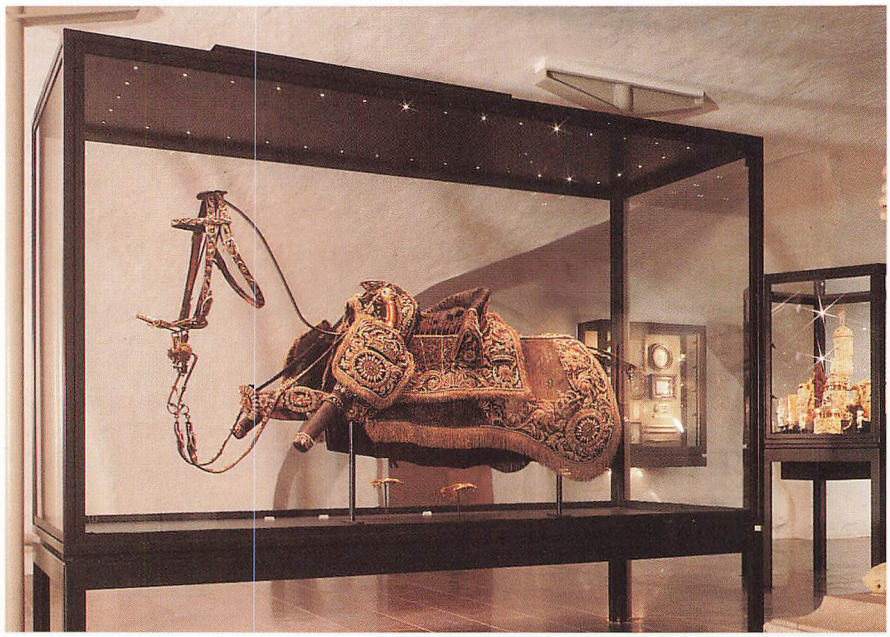

I Det Grønne Kabinet på Rosenborg stammer alt lys i udstillingen fra Roblon TCT Fiber Optik belysningssystemer.

Individuelle løsninger

Sammenlignet med traditionelle belysningsløsninger, indebærer Roblon TCT Fiber Optik belysningssystem en række arkitektoniske og tekniske fordele.
Systemet giver mulighed for individuelt tilpassede løsninger. Ved hver enkelt opgave foretager Roblon TCT Fiber Optik en vurdering af belysningsopgaven. Og på baggrund heraf vælges belysningssystemets enkeltkomponenter. Løsningen kan dels sammensættes udfra standardkomponenter, dels kan der specialfremstilles komponenter, hvis det er nødvendigt.

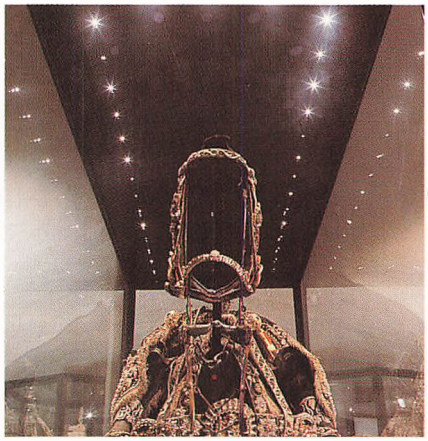

Sikker og fri for vedligeholdelse

Der er desuden sikkerhedsmæssige fordele ved Roblon TCT Fiber Optik belysningssystem. Lyset indeholder ikke skadelig varme- og ultravioletstråling, og der er derfor absolut ingen risiko for at de udstillede genstande tager skade.
De komponenter, der sidder inde i montren, er vedligeholdelsesfri, og pæreskift foregår uden at sikkerheds- og alarmsystemerne skal udkobles og montrene åbnes.

Mulighed for spændende effekter

Med Roblon TCT Fiber Optik belysningssystem kan man fremhæve detaljer med en meget koncentreret belysning. På den måde kan der bringes mere liv og "spil" i de udstillede genstande. Samtidig fylder Roblon TCT Fiber Optik belysningssystem så lidt, at det kan indpasses diskret og næsten usynligt. Det er derfor velegnet både i "gamle" udstillinger, der skal renoveres, og i nye udstillinger, hvor der søges en teknisk, økonomisk og fremtidssikret forsvarlig løsning.

ROBLON

ROBLON TCT FIBER OPTIK
Fiskerihavnsgade 23. Postboks 120. DK-9900 Frederikshavn. Telefon +45 98 42 14 66. Telefax +45 98 43 99 51.

© Dahlin Marketing